

Gode hjelpere- Glade barn

Virksomhetsområde: Forebygging

Prosjektnummer: 2007/1/0108

Prosjektnavn: Gode hjelpere – glade barn

Søkerorganisasjon: Norges Handikapforbund

/Handikappede Barns Foreldreforening, Stjørdal

Prosjektleder: Jorid Asbjørnslett

Forord

Barn og unge med store nedsatte funksjonsvansker har som alle andre behov for en forutsigbar og trygg hverdag. De er avhengige av at nærpersionene er godt kjent med de og kan møte deres behov på en god måte. Dessverre opplever foreldrene til disse barna og ungdommene ofte utskiftninger i personalet rundt sine barn. Dette gjør hverdagen mer uforutsigbar og er en lite ønskelig situasjon.

Gjennom prosjektet Gode hjelpere - Glade barn ønsket Handikappede Barns Foreldreforening i samarbeid med Stjørdal kommune å fokusere på alt det gode arbeidet som gjøres innenfor dette området i kommunene Stjørdal, Meråker og Frosta. Dette for at dette arbeidet skal få økt status, gi økt inspirasjon og kompetanseheving for de som arbeider med funksjonshemmede barn og unge. Det var også et mål at det ble knyttet kontakter innad i fagmiljøet som kunne komme barna og ungdommene til gode. På den måten ønsket vi å støtte opp under det gode arbeidet som enkeltpersoner i kommunen gjør og sørge for at det ble et større fagmiljø rundt disse personene sånn at de fikk flere å dele erfaringer med.

Prosjektperioden har vart fra januar 2008 til desember 2011.

De som har deltatt i prosjektgruppa er: Sunniva Leirfall, Anne Krogstad Haukås, Anne Karin Veisetaune, Martha Berbu, Herlaug Hjelmbrække, Randi Hammerhaug, Ann Kristin Hoås, Tone Ulvik, Marit Notvik Berg, Jorid Asbjørnslett

Jeg vil takke Extrastiftelsen som har gitt oss midler til å gjøre prosjektet mulig.

Jeg vil også takke alle forelesere, deltagere i nettverket og kursdeltagere, både foreldre og fagfolk, gjennom prosjektperioden for mange gode diskusjoner og inspirerende tema. En stor takk til Handikapforbundet ved Hanne Grimstvedt som alltid har vært tilgjengelig for spørsmål og fulgt opp prosjektarbeidet på en god og trygg måte.

Tilslutt takker jeg prosjektgruppa for det gode samarbeid. Det har vært et samarbeid preget av positivitet og et ønske om å støtte opp under det gode arbeidet som gjøres rundt barn og unge med store nedsatte funksjonsvansker i kommunen. Vi har jobbet for å knytte kontakter innad i miljøet og vi har fått ny innsikt i ønsker og behov hos personalet, barna og ungdommene og familiene.

Takk for et inspirerende samarbeid over en lang periode!

Jorid Asbjørnslett, prosjektleder

Forord

Innhold

Sammendrag:

1. Bakgrunn for prosjektet og målsetting

- 1.1 Historien bak
- 1.2 Prosjektets målsetting
- 1.3 Prosjektets målgruppe
- 1.4 Fremdriftsplan og finansiering

2. Prosjektgjennomføring og metode

- 2.1 Prosjektgruppas sammensetning
- 2.2 Arbeidsmetode
- 2.3 Kurs
- 2.4 Nettverksarbeid

3. Resultater og resultatvurdering

- 3.1 Kompetanseheving
- 3.2 Kontaktskaping
- 3.3 Ny kunnskap
- 3.4 Økonomiske resultater

4. Oppsummering/konklusjon/videre planer

5. Vedlegg:

- 1. Eksempel på kursinvitasjon**
- 2. Fullstendig referat fra 4 av kursene i prosjektet**
- 3. Rapport fra Frosta kommune**
- 4. Aktivitet i HBF Nord-Trøndelag 2011**

Sammendrag:

Bakgrunn

Stjørdal kommune hadde sammen med Handikappede Barns Foreldreforening, et ønske om å samle den gode "enkeltmannserfaring" som finnes i kommunen rundt barn og unge med multifunksjonshemming. Vi ønsket å tilby et bredere fagmiljø, samt få til en kompetanseheving innenfor området. Det ble ansatt en pedagog for å lede prosjektet og vi ønsket å knytte sammen både foreldre og fagapparat. Vi søkte om- og fikk prosjektmidler til et 3-årig løp for perioden 2008 – 2010. Senere fikk vi utvidet prosjektperioden med enda ett år.

Målsetting

Hovedmålsettingen med prosjektet var å gi barn og unge med multifunksjonshemming økte muligheter for å delta aktivt i barnehage/skole og fritid. Målgruppen for prosjektet var primært de multifunksjonshemmede barn og unge i kommunene Stjørdal, Meråker og Frosta samt foreldre/foresatte og ansatte i barnehage/skole og fritid. Sekundært også for andre som jobber med funksjonshemmede barn og unge i disse kommunene. Vi ville videreutvikle foreldrenettverk og fagnettverk.

Oppnådde resultater

Vi har gjennomført 6 kurs gjennom 3 skoleår. Vi har dannet faglige nettverk rundt fagansatte i barnehage/skole og fritid som jobber med multifunksjonshemmede barn og unge. Kursene har hatt faginnhold både fra internasjonalt og nasjonalt kjente foredragsholdere, samt at vi hele veien også har vist fram det gode arbeidet som er gjennomført lokalt i våre kommuner. Kursene har vært tilgjengelig for både foreldre/foresatte og ansatte som jobber med funksjonshemmede barn og unge. Arbeidet har fått satt fagområdet ”på kartet” i prosjektkommunene..

Videre planer

Vi vil fortsette det gode samarbeidet mellom foreldre og faginstanser, og holde fagområdet ”varmt” i det daglige arbeidet. Vi vil beholde etablerte nettverk, ønsker å samorganisere kompetanse i første omgang ift. alternativ og supplerende kommunikasjon og ønsker spesielt å sette mer fokus på utdanningsløpet og overgang mellom barnetrinn/ungdomstrinn/videregående skole.

Bakgrunn for prosjektet og målsetting:

1.1 Historien bak

Bakgrunnen for prosjektet starta hos en av Stjørdal kommunes PPT-ansatte, som i tillegg er mor til et barn med funksjonshemming. I sitt arbeid var hun i kontakt med mange skoler og barnehager og så hvor mye godt arbeid som ble gjort innenfor arbeidet med funksjonshemmede barn på Stjørdal. Dette var kunnskaper og erfaringer som hver enkelt hadde opparbeidet seg gjennom sitt arbeid, og som kom barnet til gode. Samtidig var det flere som var alene i sitt arbeidsmiljø, og som hadde hatt en lettere hverdag om det hadde vært noen å dele erfaringer med. Dette kunne være med på å gi økt stabilitet rundt barna og en mer forutsigbar hverdag for alle. Vedkommende var også medlem av Handikappede Barns Foreldreforening, og hørte der at flere foreldre reflekterte over behovet for samarbeid rundt og utveksling av kompetanse innad i miljøet.

Med bakgrunn i denne tanken, starta Stjørdal kommune, etat oppvekst og kultur i februar 2005 et arbeid med å samkjøre den "enkeltmannserfaring" som fins rundt barn og unge med sterk multifunksjonshemming. Det ble ansatt en pedagog som fikk koordinerende ansvar for fagfeltet. Gjennom dette skapte kommunen faglige nettverk, møtepunkter for elevene samt foreldretreff.

Handikappede Barns Foreldreforening (HBF) ble kontaktet og syntes dette var viktig og interessant, og gikk inn i et samarbeid med kommunen for å ivareta og utvikle området, og gjøre det til en del av den daglige jobbinga rundt barn og unge med sterk multifunksjonshemming. Underveis i arbeidet vokste det frem en økende interesse for å kunne sette enda mer fokus på kompetanseheving og erfaringsutveksling rundt de som jobbet med barn og unge med multifunksjonshemming.

HBF var interessert i å søke midler til dette gjennom et eget prosjekt som ble kalt Gode hjelpere – Glade barn. Navneforslaget ble fremmet av en far til et barn med funksjonshemming, og sa mye om at en god hverdag for disse barna er nært knyttet til om personene de møter kan være stabile, gode hjelpere.

Vi ønsket også å knytte til oss kommunene Frosta og Meråker pga at dette er nærliggende kommuner som Stjørdal kommune allerede hadde et nært samarbeid med på andre områder, (kommunesamarbeid i region 6). PPT i Stjørdal yter tjenester til alle disse kommunene, og ungdom fra disse kommunene benytter seg bl.a av tilbudet om Alternativ opplæring på Ole Vig videregående skole på Stjørdal.

1.2 Prosjektets målsetting

Vi ønsket å gi barn og unge med multifunksjonshemming økte muligheter for å delta aktivt i barnehage/skole og fritid, samt å samorganisere dette arbeidet slik at deres foresatte/familie kunne oppleve mer helhet i tilbudene deres.

Dette ville vi gjøre gjennom å sette fokus på kompetanseheving av både foresatte og fagpersoner i kommunene Stjørdal, Meråker og Frosta. Vi ville videreutvikle foreldrenettverk og fagnettverk . Gjennom en faglig tilnærming ønsket vi å bygge kompetanse som skapte kreativitet, ga kontinuitet og sammenheng i livsløpet til multifunksjonshemmede barn og unge. I tillegg ønsket vi å evaluere og dokumentere dette arbeidet, med fokus på å gjøre det til en del av det daglige arbeidet i kommunen, og bedre samarbeidet mellom HBF og kommunen.

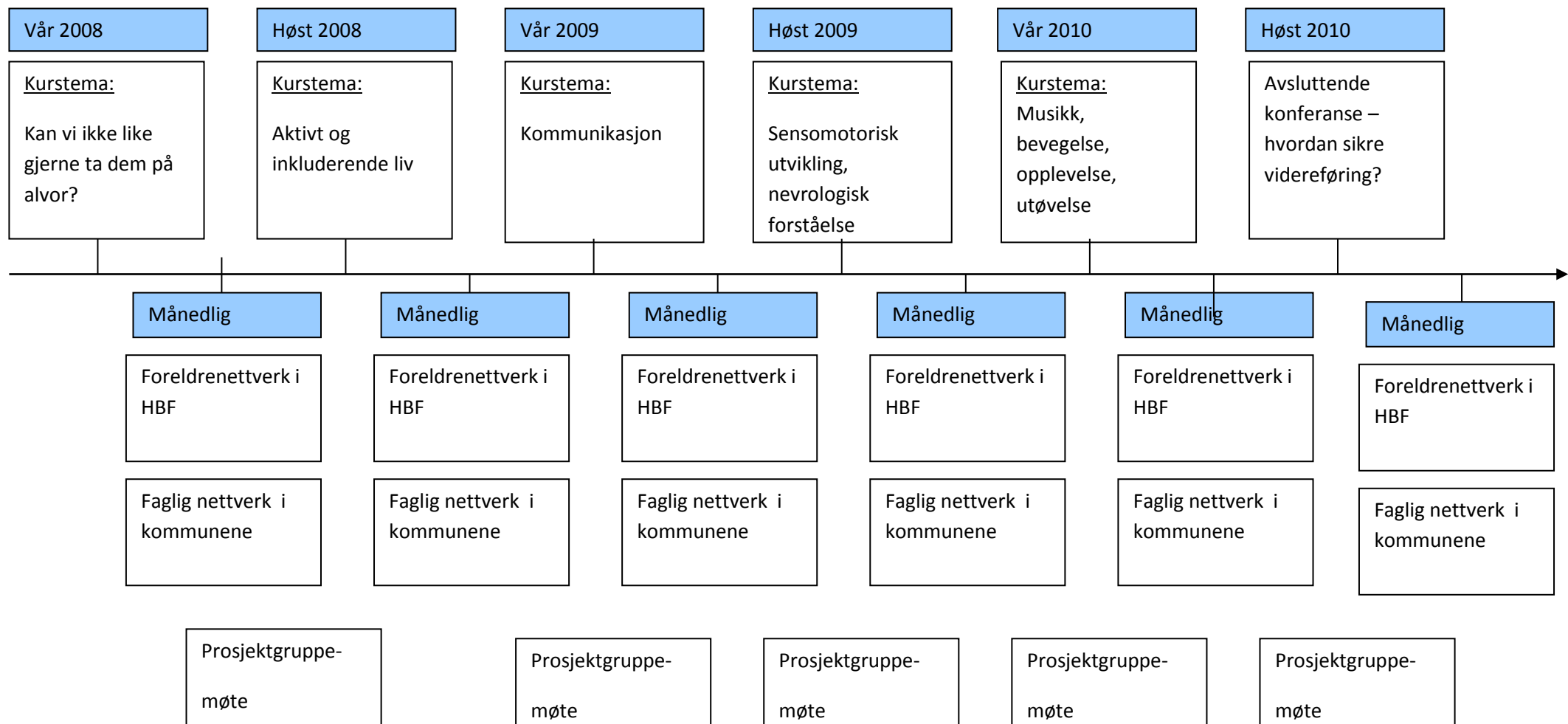
1.3 Prosjektets målgruppe

Målgruppen for prosjektet har vært de multifunksjonshemmede barn og unge i kommunene Stjørdal, Meråker og Frosta samt foreldre/foresatte og ansatte i barnehage/skole og fritid. Vi ønsket spesielt å nå assistenter og fagarbeidere som sjelden får anledning til å gå på kurs, eller ha anledning til å reflektere og diskutere i sin arbeidshverdag. De er ofte knyttet direkte opp til eleven og har hele sin arbeidstid sammen med han eller henne. Det er ofte de som kjenner barna best og som får et tett forhold til familien. Det er derfor nødvendig å ta vare på de sånn at de blir stabile i jobben sin og føler at deres kompetanse blir verdsatt. De trenger også faglig påfyll som er direkte rettet mot deres arbeidsområde, og som ytterligere er med på å motivere og inspirere.

1.4 Fremdriftsplan og finansiering

Vi ønsket å kunne tilby en kursrekke på 6 kurs i prosjektperioden. Mellom kursene ville vi gjennomføre møter i prosjektgruppa, i et eget nettverk for de som arbeider med barn og unge med multifunksjonshemming og i foreldregruppa til Handikappede Barns Foreldreforening etter følgende fremdriftsplan:

FRAMDRIFTSPLAN 2008 - 2010

Finansiering:

	2011	2010	2009	2008
Bevilget til prosjekt fra HR	0	-405 000	-405 000	-405 000
Andre inntekter / kursavgift	0	0	-8 250	-44 750
Off. midler (kommunen)	0	-80 000	-80 000	-80 000
SUM	0	-485 000	-493 250	-529 750
Overf. Midler	1 596	-163 853	-290 742	
SUM Inntekter	1 596	-648 853	-783 992	

	2011	2010	2009	2008
Lønn, sos.utg	170 412	119 796	82 790	83 833
Utgifter til kurs og nettverk	81 008	366 801	246 606	149 165
IT utstyr til prosjektleder	0	0	0	6 010
SUM	251 421	486 596	329 397	239 008

Til overføring	251 421	1 596	-163 853	-290 742
----------------	---------	-------	----------	----------

Balanseført Saldo pr 31.12.2010	453 257
Tilbakebetales	201 836

Detaljert regnskap sendes inn på eget skjema i henhold til vanlig regnskapsrapportering.

2. Prosjektgjennomføring/Metode

2.1 Prosjektgruppas sammensetning

Leder for handikappede Barns foreldreforening i Nord-Trøndelag – Sunniva Leirfall

Enhetsleder for PPT Stjørdal – Anne Karin Veisetaune

Spesialpedagog/forelder PPT Stjørdal, foreldrerepresentant for HBF – Anne Krogstad Haukås

Rektor på Lånke skole – Randi Hammerhaug, Stjørdal

Undervisningsinspektør/fung.rektor på Fosslia skole Stjørdal – Martha Berbu

Enhetsleder for barne-og avlastningstjenesten/koordinator for funksjonshemmede, Stjørdal – Ann Kristin Hoås

Spes.ped.koordinator for lokalt spes.ped.team Frosta kommune – Tone Ulvik

Seniorrådgiver fra Møller-Trøndelag kompetansesenter – Herlaug Hjelmbrække

Prosjektleder/lærer Fosslia skole – Jorid Asbjørnslett

Det har vært noen utskiftninger i prosjektgruppa underveis i forhold til Frosta kommune. En av medlemmene gikk også av med pensjon sommeren 2011.

Meråker kommune har ikke deltatt i prosjektgruppa, etter eget ønske. De har i stedet valgt å delta på nettverksmøtene.

Opprinnelig prosjektplan og endringer:

Da vi startet med prosjektet hadde vi tenkt å etablere ett nettverk/refleksjonsgruppe i hver av kommunene Meråker og Frosta, samt 3 nettverk på Stjørdal. Underveis så vi at det var mer realistisk å få til ett nettverk på Frosta som ble knyttet opp til prosjektgruppa med én representant. Meråker ønsket å delta i nettverket på Stjørdal med to representanter.

På Stjørdal samlet vi representanter fra barnehage til og med voksenopplæring i ett nettverk pga at dette ble det mest hensiktsmessige med tanke på at vi møter de samme barn og unge på flere arenaer opp gjennom skole og arbeidsliv. Vi hadde da muligheten for å lære mer om forholdene på de ulike arenaene, og diskutere aktuelle problemstillinger i forhold til innhold og overganger for barn og unge med store funksjonsnedsettelse.

2.2 Arbeidsmetode

Prosjektgruppa har hatt 5-8 møter pr.år i prosjektperioden der vi har tatt utgangspunkt i ønsker fra HBF og nettverket i forhold til planleggingen av innhold i kursene. Hvilke tema ønskes berørt og hvem kan best si noe om dette? Vi har også hatt stor nytte av å ha med seniorrådgiver Herlaug Hjelmbrække fra Møller-Trøndelag kompetansesenter, som kunne si noe om hva som rører seg i fagmiljøet rundt denne gruppen. Vi har fått gode innspill til faglig påfyll og tips om kurs og forelesere som har vært aktuelle.

Prosjektgruppa har utarbeidet kursene og hatt ansvaret for den praktiske gjennomføringen av disse. Leder for HBF har deltatt på møtene og kommet med aktuell info fra deres arbeid og møter i foreldregruppen. Hun har også bidratt med info fra interesseorganisasjonene rundt

10

Kurs 2 28-29.oktober 2008: « Aktivt og inkluderende liv»:

Tema: «Hvordan kan vi stimulere og aktivisere mennesker med langsom læringstakt?»

Det er ikke alltid like lett å fylle hverdagene med meningsfylte opplevelser for mennesker med store funksjonsnedsettelse. Vi ønsket derfor å vise frem en metode som brukes flere steder der egenaktivitet for den gruppen er i fokus. Metoden heter Aktiv Læring og vi inviterte Anne Grete Lund og Aud Helle fra Bergen, til å komme og si noe om denne metoden. De jobber begge på dagsenter i Bergen, der denne metoden benyttes daglig. Den brukes fra barn og opp til eldre voksne.

Musikk er et godt hjelpemiddel for å nå inn til alle mennesker og Maja Galaasen og Anne Torø Eggen viste oss gode eksempler på dette fra sitt arbeid med multifunksjonshemmede i Oslo. Foredraget hadde tittelen «Musiske elementer som hjelpemiddel for å skape aktivitet og kommunikasjon»

Gjennom rektor på Strand oppvekstsenter på Hitra, ønsket vi tilslutt å vise at enkeltpersoner som tar ansvar, kan gjøre mye for at tilretteleggingen på en skole skal bli så god som mulig for elever med handikapp. Gjennom et foredrag med tittelen «Velkommen til skolen vår, Joakim», fikk vi en utrolig beretning om et tett og godt samarbeid mellom hjem og skole og om viljen til å gjøre en forskjell fra en varm, endringsvillig og kunnskapsrik rektor.

Kurs 3 28-29.april 2009 : « fokus på følelser, sensorisk og motorisk utvikling hos mennesker med nedsatt funksjonsevne»

Når du jobber med mennesker som har begrenset evne til å uttrykke seg, blir du ofte i tvil om måter å skape gode opplevelser for denne personen. Hva kan vi gjøre i hverdagen for at personen skal få et variert tilbud som stimulerer og motiverer?

På kurs 3 startet spesialist i barnefysioterapi, Siri Kirkvold med temaet «å ha det godt i kroppen sin». Hun fortalte om anatomiske utfordringer vi kan møte og gode tilrettelegginger ved ulike fysiske utfordringer.

Søskenparet Maja og Guro Sandmo fortalte om livet i en familie med en søster med store funksjonsnedsettelse. De fortalte om sine erfaringer i forhold til å tilrettelegge for at søsteren kunne være med på dagliglivets aktiviteter. Samtidig fortalte de hvilke begrensninger de måtte innse at de hadde, og hvordan de valgte alternative løsninger for å bruke mulighetene.

Turid Horgen er en profilert og anerkjent person i miljøet rundt mennesker med multifunksjonshemming. Vi var glade for å kunne

invitere henne til Stjørdal for å fortelle om «det nære språket». Fokuset her var muligheter for samhandling med personer med store begrensninger i sitt sanseapparat.

Fra forskermiljøet fortalte fil.dr.leg. psykolog Bozena Hautaniemi om følelsenes betydning i hverdagen til barn med multifunksjonshemming. Det var fint å få knyttet sammen teori fra forskning til det vi ser og kan gjøre oss nytte av i det daglige arbeidet.

De som jobber med mennesker med store funksjonshemminger, opplever ofte at det kan være problemer knyttet til spising og drikking for denne gruppen mennesker. Ergoterapeut Elizabeth Alia ved Trondsletten habiliteringssenter, ga oss en god og grundig innføring i temaet med både teori og praktiske øvelser.

Kurs 4 27-28. oktober 2009 «kommunikasjon»

På dette kurset ønsket vi å ta frem gode eksempler fra vårt eget nærmiljø. Vi startet med rektor på Skatval skole i Stjørdal – Helge Beitland og lærer Marit Notvik Berg som snakket om «Kommunikasjon i et utviklingsperspektiv». De fortalte om sitt arbeid med å gjøre Skatval skole til en god og inkluderende skole. Fundamentet og grunntanken i dette arbeidet var fokuset på kommunikasjon. Skolen har et godt utviklet system rundt bruken av Alternativ og Supplerende Kommunikasjon og dette legger et godt grunnlag for inkludering av alle elever i klassene.

Spesialpedagog, prosjektgruppemedlem og medlem i HBF – Anne Krogstad Haukås, fortalte om familiens bruk av «bilder til dialog og opplevelse» rundt deres datter. Hun viste oss betydningen av å ha et felles bildemateriale som vi kan bruke som samtalegrunnlag når vi snakker om aktiviteter vi har vært med på. Dette er en god støtte når språket er begrenset og gir gode muligheter for utvikling av begreper og stimulering av følelsesregisteret. Vi avsluttet med en diskusjon rundt de etiske sidene med å bruke bilder og video i arbeidet. Denne diskusjonen ble ledet av Jørn Østvik fra Møller-Trøndelag Kompetansesenter (den gang kalt Trøndelag kompetansesenter). Direktør Tove Guttelvik presenterte Trøndelag kompetansesenter sine tilbud og hva de kunne bistå med.

Humor er en viktig del av arbeidet og vi hadde invitert humorprofessor Sven Svebakk til å komme og snakke om «Livsglede, samhandling og helse». Dette ble et morsomt og tankevekkende foredrag som ga mye latter og energi til forsamlingen.

Kurs 5 27-28.april 2009 «musikk, bevegelse, utøvelse og opplevelse»

I Stjørdal kommune har kulturskolen et tilbud som heter «Atte Katte Noa». Dette er et musikktilbud til barn med funksjonshemninger som ikke har mulighet for å delta på andre musikktilbud på kulturskolen. Denne gruppen elever har blitt et fast innslag i starten av hvert kurs i prosjektet. De underholder og viser frem noe av det de holder på med i musikktimene sine. Dette er både dukketeater og musikk og det har vært utrolig inspirerende å se den gleden som kommer frem under disse fremføringene. De har fått mye positiv feedback fra deltagerne på de andre kursene vi har hatt og selvfølgelig var det de som startet også dette kurset.

Vi hadde invitert musikkterapeut og audiopedagog Claus Bang fra Danmark, til å fortelle om «en verden full av lyd og musikk». Han har drevet med musikkterapi hele sitt voksne liv og startet sin karriere på 70-tallet. Forsamlingen fikk en reise gjennom et liv med musikk og formidling og fra evalueringsskjemaet kan vi hente uttalelser som «utrolig inspirerende», «onkel Claus var topp!», «mye jeg kan bruke i min hverdag» Dette var en dag med mye musikk og sang og videoklipp fra Claus Bang sitt arbeid med døve og barn med andre funksjonshemninger.

På dag 2 fikk vi foredraget «slik har vi det hos oss». Her fortalte Siri Mjelde og Hilde Larsen fra Landås skole i Bergen, om sin arbeidshverdag i en base for funksjonshemmede i grunnskolen. Vi fikk se videoklipp og tips til aktuelle måter å samhandle med de funksjonsfriske barna på skolen. De har tenkt omvendt inkludering med tanke på at de funksjonsfriske barna kan komme inn i klassen til de funksjonshemmede elevene og delta på deres premisser. Dette er en tankegang som ikke er så vanlig i norsk skole og vi fikk noen fine diskusjoner rundt denne tanken.

Under punktet utøvelse i kurstittelen, hadde vi invitert Hanna Leirfall fra Ole Vig videregående skole, til å fortelle og vise hvordan hun får uttrykket seg gjennom kunsten sin. Hanna er sterkt funksjonshemmet og bruker talemaskinen MyTobi når hun snakker med andre mennesker. Hun har store spasmer i kroppen og sitter i rullestol. Hun holdt foredraget sitt selv, kun med litt praktisk hjelp fra sine to lærere, og viste frem flotte bilder og dikt som hun har

produsert. En ung, sterk kvinne med et sterkt uttrykk som imponerte kursdeltagerne og nok ga en tåre i øyekroken til flere med sitt sterke engasjement.

Kurset ble denne gangen avsluttet med et godt innlegg fra Turid Øren og Sissel Risberg fra Stjørdal barne-og avlastningsbolig. De viste oss hvordan de bruker musikk i hverdagen og at det handler faktisk bare om å bruke den stemmen du har, og benytte situasjonene når de kommer. Musikk kan virke både beroligende og oppkvikkende i ulike situasjoner og det handler mest om å tørre å bruke seg selv. En artig avslutning på kurs nr.5

Kurs 6 9 – 10.november 2010 « Gjør en forskjell!»

I prosjektet vårt handler det om møter mellom mennesker med store funksjonshemminger og de medmenneskene som finnes rundt disse barna og unge voksne. Handikappede barns Foreldreforening ønsket at vi startet et prosjekt som kunne gi en god kompetanseheving til de som skal tilrettelegge for en god hverdag for alle. Gjennom de 5 foregående kursene, har vi hatt ulikt fokus på muligheter og fått inspirasjon på mange områder. Vi ønsket allikevel på dette siste kurset å sette fokuset på at det til syvende og sist, handler mest om hvordan denne kunnskapen forvaltes hos kursdeltagerne. Det handler tilslutt om enkeltmenneskets mulighet til å «gjøre en forskjell» for noen.

Åpningen av kurset var som vanlig ved «Atte Katte Noa» som viste oss hva de hadde holdt på med på sine timer på kulturskolen. Flinke som alltid!

Vi ønsket at dette siste kurset også skulle ha en forankring i kommunen og inviterte etastjef for oppvekst og kultur, Astrid Wessel og PPT-leder Anne Karin Veisetaune til å si litt om tankene sine rundt barna og unge i målgruppen for prosjektet.

En som virkelig vet hva det betyr å møte personer som har gjort en forskjell – er Pelle Sandstrak. Han er svensk-norsk komiker, skuespiller og regissør. Han har skrevet boken «Mr.Tourette og jeg» som forteller om sitt liv med Tourette syndrom. Sandstrak legger veldig vekt på at enkeltpersoner han har møtt, har forandret hans liv gjennom sin måte å møte han på. Dette ønsket vi å si til kursdeltagerne også – det er ikke likegyldig hvordan vi er i jobben vår – vi kan gjøre en forskjell for noen. Dette var et utrolig inspirerende, tankevekkende og vemodig foredrag som vi var veldig glade for å kunne tilby våre kursdeltagere.

Siste kurs i rekken ble avsluttet med den pedagogiske veilederen Per Bernemyr. Han jobber på Reggio Emilia instituttet i Stockholm og snakker om « syn på barn, kunnskap og læring i vår tid» Han ga oss gode eksempler på hvordan synet på barnets kunnskap har endret seg og på hvilken måte barn blir møtt i dag. Dette var nyttige tanker når vi skal tilrettelegge for et godt og inkluderende vennskap i barnehage, skole og kanskje også i søskenflokken?

Anne Krogstad var den som tok initiativet til prosjektoppstarten og det var derfor naturlig at det var hun som avsluttet hele kursrekka. Hun oppsummerte på en god måte hvilke tema vi har belyst gjennom kursene og hva vi i år ønsket å gi med dette prosjektet.

Av tilbakemeldingene på evalueringsskjemaene å dømme, har kursene vært nyttige og inspirerende for deltagerne. Vi har hatt fra 60 – 120 deltagere og tilbakemeldingene har i all overkant vært gode. Kursene omhandler i hovedsak arbeid rundt barn og unge med store funksjonsnedsettelser og det har kun vært noen få som har sagt at enkelte kurs ikke traff akkurat deres arbeidssituasjon. Dette er naturlig når deltagerantallet er såpass høyt og vi

ønsker å tilby et bredt spekter for å vise noen av alle de muligheter som finnes for å gi en bedre hverdag for enkeltmennesker.

2.4 Nettverksarbeid

En viktig del av prosjektarbeidet har vært etableringen av nettverk for de som jobber med multifunksjonshemmede barn og unge i kommunene Stjørdal, Meråker og Frosta. Tanken med dette har vært å lage et fagmiljø der alle kan komme med sine egne erfaringer og få nye innspill og gode tips, samt faglig påfyll i arbeidet sitt.

Nettverket har møttes ca. en gang pr mnd. i løpet av prosjektperioden. Antall deltagere har vært varierende fra 6 – 25 personer. Vi har lagt stor vekt på at de som jobber nærmest barna og de unge gjennom hverdagen, skal få anledning til å delta på disse møtene. Her har vi møtt en del uventet motstand.

Det har f.eks vært vanskelig å få gehør for at assistentene kan delta på møtene i stedet for lærer. Dette har bedret seg underveis og vi greide tilslutt å samle representanter fra barnehage og opp til videregående på møtene våre.

Målet har vært å løfte frem arbeidet vårt og synliggjøre de gode tiltakene, tankene og ideene som finnes ute i miljøet. Samtidig ønsket vi å invitere fagfolk og forskere som kunne si noe om betydningen av dette arbeidet og veilede ved behov.

Målsettingen her har vært erfaringsutveksling, kompetansebygging med utgangspunkt i barnas hverdag og behov. Gjennom kjennskap til hverandres arenaer, kunne forberedelse til overganger mellom de ulike trinn i skolen bli bedre. Ved kjennskap til hverandre, ville det også bli lettere å ta kontakt ved behov.

Nettverket er retta inn mot faglige spørsmål rundt det å arbeide med/ha ansvar for barn og unge med multifunksjonshemming. Fagpersonene arbeider i barnehage eller skole i kommunene Frosta, Meråker og Stjørdal. Aldersspennet på barna disse fagfolkene jobber med er stort, det er barn fra 0 til 20 år. Fra barnehage til videregående skole.

- Innholdet på mange av møtene har dreid seg om å utveksle erfaringer og sammen reflektere over spørsmål knytta til dette. Dette har vært konstruktive møter der mange tema har kommet fram. Medlemmene i nettverket har gjennom diskusjoner kunnet støtte hverandre ved å lytte, gi innspill på eventuelle løsninger, tips om hvem en kan kontakte eller hva en lovmessig kan forvente av hjelp osv. Etter som deltakelsen på nettverksmøtene har variert, har både innhold og nytteverdien av diskusjonene også variert, men diskusjonene har alltid inneholdt faglig relevante tema som har vært nyttige å drøfte.
- Noen møter har hatt en annen form ved at en har leid inn en fagperson med spesiell kompetanse på et visst område. Dette har vært nyttig for å heve kompetansen på en rekke områder.

Møtene er avholdt en gang i måneden i hele prosjektperioden. De er lagt til seint på dagen slik at så mange som mulig kunne komme. Rammene har vært gode. Vi har holdt til i trivelige lokaler på Stjørdal museum og fått enkel servering, noe som økte trivselen på møtene.

I nettverksmøtene har vi hatt ulike tema:

- besøk av professor ved NTNU Karl Jacobsen som snakket om emosjoner og kognitiv utvikling hos mennesker med store funksjonshemminger
- Presentasjon av ny IODP ved Jorid Asbjørnslett, utarbeidet av Knut Slåtta
- Besøk fra Stall Indergaard der eier Linda Indergaard fortalte om gårdens tilrettelagte tilbud for funksjonshemmede. Brukes også av HBF en søndag pr.mnd
- besøk på Ole Vig videregående skole der en elev presenterte sitt talehjelpemiddel My Tobi, samt at assistent Anne Kari Viken presenterte skolens tilbud til funksjonshemmede
- informasjon fra HBF sine møter i foreldregrupper ved Sunniva Leirfall og Sissel Mæhre Berbu
- info fra barne- og avlastningstjenesten på Stjørdal ved vernepleier Line Andreassen og Vigdis Leirtrø samt besøk i sanserommet der
- info fra Meråker kommune ved sykepleier Ingunn Wennstrøm og styrer Siv-Hege Nytrø og deres tilbud i barnehage
- info fra Frosta kommune– skole og barnehage ved spes.ped. Tone Ulvik
- Tur til Snoezelensenteret på Melhus med omvisning. I etterkant kom 2 av personalet derfra til nettverksmøtet på Stjørdal og fortalte om teorien og tankegangen bak Snoezelenprinsippet.
- info fra voksenopplæringscenteret på Stjørdal ved lærer Kjersti Mjøen
- besøk 2 på Ole Vig videregående skole med omvisning i nye lokaler. Fokus på arbeidsmåter og tilrettelegginger i forhold til læreplan og fysiske miljø ved lærer Ingunn Kilen Strand.
- Tur til Avanti opplevelsessenter i Trondheim. Dette er et tilbud for mennesker med store nedsatte funksjonsvansker der de kan komme og få ulike behandlinger som er med på å øke våkenhet og oppmerksomhet. Info ved leder Danica Ivulic Schattel.
- tur til Trøndelag kompetansesenter der vi fikk innføring i ulike datatekniske hjelpemidler for vår målgruppe ved rådgiver Olav Skogseth.
- møter der egne erfaringer har vært tema samt deling av tips og råd med andre.

Gjennom nettverksmøtene på våren 2011, kom det frem et ønske fra foreldre og nettverksgruppa om økt fokus på betydningen av god kommunikasjon for barn og unge med store funksjonsnedsettelse. Vi satte derfor opp ett førstetema som satte kommunikasjon inn i et perspektiv og sa noe om etiske verdier og grunnleggende tanker som må ligge i bunnen før vi velger et evt. program som skal gi muligheten for bedre kommunikasjon. Vi sendte ut forespørsel blant foreldrene og i nettverket angående ønsket fokus og tilrettelagte utifra disse tilbakemeldingene. De tre neste nettverkskursene hadde opplæring i programmene Boardmaker, Programsnekker og SymWriter. Disse programmene kan være med på å gi brukeren bedre oversikt over innholdet i sin hverdag på en enkel og god måte. Vi fikk gode tilbakemeldinger på disse kursene ,og her var både foreldre og fagfolk representert.

3. Resultater og resultatvurdering

3.1 Kompetanseheving

Gjennom prosjektmidlene har vi fått anledning til å tilby kurs og nettverk til en gruppe som ofte faller utenfor når fokuset er kompetanseløft. Vi har kunnet tilby temaer som har vært direkte rettet mot emner som dukker opp i deres hverdag, og vi har hatt anledning til å vise frem noe av det gode arbeidet som gjøres. Vi har vist at det er stor kreativitet i kommunene når det gjelder å utvikle eget materiale der det er vanskelig å finne ferdige produkt. Vi har sett at mange som jobber rundt barn og unge i denne målgruppen, har en utrolig evne til å tenke løsninger og muligheter i stedet for begrensninger. Ved å vise frem gode, «hjemmesnekrede» løsninger viser vi at vår egen innsats har stor betydning for motivasjonen og utviklingen av vårt eget arbeidsområde. Vi har fått anledning til å ta med oss resultater og temaer fra fagmiljøer som har fokus på denne brukergruppen og samtidig fått kombinere dette med egne erfaringer. Tilbakemeldingene fra kursene har vært veldig positiv og flere sier at de føler kursene har vært nyttige i forhold til deres arbeidshverdag. Kursene har vært preget av praktiske temaer i hverdagen og vi har lagt vekt på at innholdet skal være så konkret og matnyttig som mulig. Det avsluttende kurset vårt valgte vi å kalle "Gjør en forskjell". Her satte vi fokus på at hver enkelt av oss som arbeider med barn og unge innenfor målgruppen, har et ansvar for å bruke den kunnskapen vi får. Vi har selv et stort ansvar for å bruke vår kompetanse, og være gode hjelpere for en gruppe som er veldig avhengige av sine nærpersoner. Det hjelper ikke hvor mange kurs vi tilbyr hvis ikke enkeltpersonen velger å omsette ny kunnskap til praksis.

3.2 Kontaktskaping

Ansatte i skoler og barnehage melder tilbake at de har fått ny kompetanse. De har bedre oversikt over hvem som jobber med hva, slik at terskelen for å ta kontakt er lavere. De har fått bedre oversikt over hvor informasjonen kan hentes, og er blitt mer handlingsdyktig i forhold til dette.

Foreldre har meldt at det har vært positivt å se at tverrfagligheten i arbeidet rundt barna deres er blitt tydeligere. Det uttrykkes vilje i kommunen til å utvikle og finne gode strukturer for arbeidet rundt barn/unge/voksne med særskilte behov. Gjennom nettverksarbeidet har det kommet frem ønsker om å fortsette dette også etter at prosjektperioden er over. Det er kommet konkrete ønsker om å danne et eget nettverk for de som jobber med Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) for denne gruppen. Kommunen har ansatt en person som skal ha et overordnet ansvar for ASK og vi håper at nettverket blir en del av dette arbeidet. Gjennom å besøke ulike steder i vårt nærområde, har vi også åpnet for en økt bevissthet rundt det å bruke tilbudene i nærmiljøet. Det er lettere å planlegge besøk og gjøre avtaler når vi har sett hva som tilbys med egne øyne og fått en innføring i tilbudene.

Vi har også hatt god kontakt med etat for oppvekst og kultur som har fått informasjon om prosjektets gang og hvilke tilbud vi har gitt. Dette gjør at de blir mer oppmerksom på denne gruppen og ser at det skjer mye godt arbeid i kommunen på dette området. På den måten er det kanskje lettere å viderereføre noen av arbeidsmåtene også etter at prosjektperioden er over.

Vi har nådd veldig mange innenfor målgruppa vår gjennom invitasjoner til deltagelse på kurs og nettverk. Allikevel ser vi at vi kunne ha nådd enda flere med å bruke lokalavisa mer offensivt. Vi har hatt ett intervju i lokalavisa, samt ett intervju på lokal tv.

Prosjektet har også vært nevnt i forbindelse med en masteroppgave i spesialpedagogikk fra august 2010, som et av tiltakene i kommunen der man jobber sammen for å finne de gode løsninger.

Alle kursene er også markedsført via statped sine nettsider. Når vi selv har vært på kurs i andre deler av landet, har vi registrert at vårt prosjekt er lagt merke til innad i fagmiljøet rundt arbeid med mennesker med nedsatte funksjonsvansker.

Vi har markedsført Extrastiftelsen både skriftlig og muntlig på alle våre kurs og poengtert betydningen av deres bidrag til prosjektet. Dette har vakt interesse hos flere og kanskje også resultert i flere søknader til stiftelsen?

3.3 Ny kunnskap

I prosjektperioden har nettverket hatt ulike diskusjoner rundt hverdagen for barn og ungdom med store funksjonsnedsettelse. I løpet av perioden har det kommet frem et ønske om å gjøre overgangen mellom barne- og ungdomsskolen enda bedre. Vi ser at det er større utfordringer mht inkludering og at det er ulike kulturer for arbeidet rundt denne gruppen elever i barne- og ungdomsskolen. Prosjektgruppa fikk med seg representanter for barne og ungdomsskolen inn i ei gruppe som utforma en ny prosjektsøknad til Extrastiftelsen. Her ønsket vi å sette fokus på denne overgangen for å se om vi kunne lage tettere føringer for arbeidet i kommunen i forhold til tidlig innsats på dette området. Vi ønsket også å fokusere på nødvendige holdningsendringer og kultur for arbeidet rundt disse elevene i ungdomsskolealder. Dessverre ble søknaden avslått denne gangen.

Gjennom kursene og nettverkstreffene, har vi sett og hørt at barn og unge med store funksjonsnedsettelse har store muligheter for å leve et rikt og aktivt liv. Vi har fått belyst flere tilbud som finnes i vårt nærområde og fått praktisk info til hvordan disse kan taes i bruk. Handikappede Barns Foreldreforening har vært og er en god pådriver for å få foreldre til funksjonshemmede til å melde seg inn i foreningen, og har drevet god markedsføring for sine tilbud på kursene. De er en aktiv forening som ser mulighetene i stedet for begrensningene, og jobber stadig for å tilby nye aktiviteter i nærmiljøet. De er også synlige i politiske debatter som omhandler deres brukergruppe og jobber for at inkluderingstanken holdes høyt i kommunen. Dette prosjektet har initiert økt aktivitet i foreningen og foreldre i HBF har vært aktive deltagere på kursene. Vi hadde ønsket oss enda flere foreldre på kursene men ser at det har vært vanskelig å få til å delta for noen. Det tar tid å bygge opp et godt fungerende nettverk og vi har lært mye i løpet av perioden som forhåpentligvis kan taes med videre inn i det videre arbeidet.

3.4 Økonomiske resultater

Prosjektet vårt hadde fokus på kompetanseheving gjennom kurs og nettverksarbeid. Vi har gjennomført både kursene og nettverksarbeidet etter den opprinnelige planen. Vi har fått

anledning til å velge de foreleserne vi har villet ha og har hatt gode rammer rundt kursene våre. Dette var viktig for å vise at vi satte fokus på ei yrkesgruppe som ikke er vant til å få denne typen kurs i sitt nærmiljø. Nettverket har hatt anledning til å komme på besøk på flere interessante steder og vi har knyttet gode kontakter gjennom å kunne dra rundt på besøk til hverandre og til ulike tilbud i nærmiljøet. I den opprinnelige prosjektsøknaden ønsket vi å bruke mere penger på frikjøp av arbeidskraft i prosjektperioden, sånn at enda flere fikk anledning til å delta på kursene. Dette kom nok ikke tydelig nok frem i søknaden, fordi dette ble avslått på forespørsel til Helse og Rehabilitering. Dette gjør at prosjektet sitter igjen med penger som returneres til Extrastiftelsen og som kan komme andre prosjekt til gode.

4. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer

Dette prosjektet hadde en sped begynnelse. Vi startet med et samarbeid mellom to skoler der to elever, en lærer og en assistent møttes to ganger i uka for å utveksle erfaringer og dele opplevelser i skolehverdagen. Den ene dagen var de sammen på Fossilia skole og den andre dagen var de på svømming. Dette var to elever med store nedsatte funksjonsvansker der det var nyttig å møtes for å lage et godt skoleopplegg for begge. De voksne lærte mye av hverandre og elevene fikk et bedre tilbud gjennom felles opplegg. Samtidig startet vi nettverksgruppa for personalet rundt elever med store funksjonsvansker.

Deltagerne i nettverket har uttrykt at de har satt pris på å få muligheten til å møtes selv om det har vært vanskelig å få til å komme enkelte ganger. Vi har valgt å ha servering på møtene og vi har valgt å dra ut til hverandre og andre for å få god informasjon om de ulike tilbudene som finnes rundt oss. Vi har også invitert fagfolk som brenner for dette arbeidet på møtene våre og gitt anledning til faglig påfyll også her.

Dette har vært med på å løfte innsatsen rettet mot denne gruppen i forhold til å gi inspirasjon og tro på at det de gjør i hverdagen kan taes frem og verdsettes. Det finnes lite ferdiglaget materiell som kan brukes i undervisningen. Mange nettverksdeltagere bruker mye tid på å tilpasse materiell og utstyr, for å gjøre lærestoffet tilgjengelig eller hverdagen forståelig og opplevelsesrik for de som de jobber med. Da er det godt å kunne dele dette med andre og samtidig få nytt tilbake.

Da vi fikk midler fra Helse og Rehabilitering, kunne vi også invitere til kurs. Dette har vært en fin periode når det gjelder kompetanseheving og satsing på dette fagområdet. Vi hadde ikke kunnet tilby et sånt opplegg rundt denne gruppen uten økonomisk støtte.

Vi har fått en mye bedre oversikt over de tilbudene vi har for denne gruppen i kommunene og foreldrene har fått anledning til å delta med sine ønsker gjennom prosjektperioden.

Handikappede Barns Foreldreforening har fått økt sin aktivitet og er blitt en aktiv organisasjon i lokalmiljøet. (Se eget vedlegg)

Videre planer: Fra Handikappede Barns Foreldreforening er det kommet ønske om å forsøke å drive nettverksarbeidet videre og ha dette som et fokusområde. De vektlegger spesielt viktigheten av å skape en holdning rundt jobben sin og behovet for å kunne tenke høyt sammen med andre i lignende arbeidssituasjon. Dette behovet er kanskje spesielt stort for assistenter og fagarbeidere som ikke har samme tid satt av til planlegging som lærere har.

I løpet av det siste året har vi fått opprettet ei egen side på Stjørdal kommune sine nettsider der vi har prøvd å samle alle tilbud som finnes lokalt og også noe nasjonalt, for barn og unge med funksjonsvansker. Denne siden vil vi videreutvikle og la det bli et sted der tilflyttere og andre kan se hva som finnes av tilbud for denne gruppen i kommunen. Vi vil synliggjøre tilbudene og gjøre de lettere å finne.

Dette arbeidet er godt i gang og nettsidene vil være ferdige i løpet av februar 2012.

Da vi startet prosjektet hadde vi en tanke om at vi skulle kunne si: «sånn gjør vi det i Stjørdal kommune», når det kom tilflyttere til kommunen med et familiemedlem med funksjonshemming. Vi føler at vi gjennom dette prosjektet er kommet mye nærmere målet for dette utsagnet og vi har skaffet oss en mye bedre oversikt over tilbudene. Nettsida vil være et godt bidrag i dette arbeidet og er ment å være en hjelp til å gi en oversikt over tilbudene. Tilslutt håper vi at vi gjennom dette prosjektet har gjort kommunen mer oppmerksom på foreningen Handikappede Barns Foreldreforening og sett hvilken betydelig jobb de gjør for sine medlemmer. De er verdt å satse på og har medlemmer som er en ressurs i miljøene de er tilknyttet!

Vedlegg 1 Eksempel på kursinvitasjoner

Målgruppe:

Kurset er rettet mot foreldre, fagpersoner og samarbeidspartnere til barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne.

Praktisk informasjon:

Kursavgift foreldre: Gratis

Øvrige deltakere: Kr. 250,-

Påmelding til kurset sendes til:

Martha Berbu, Fossli skole

E-post: martha.berbu@stjordal.kommune.no

tlf. 74 82 29 10

Husk å merke påmeldingen!

Fagfolk: med fullt navn, adresse, stilling og fakturaadresse

Foreldre: navn og adresse

Påmeldingsfrist: 16. april

Informasjon om kurset:

kan du få hos: Jorid Asbjørnslett, Fossli skole

Tlf: 74 82 29 10/958 63 736

e-post: jorid.asbjornsllett@stjordal.kommune.no

eller

Martha R. Berbu, Fossli skole

Tlf. 74822913

I henhold til § 9.13 i Folketrygden kan foreldre/foresatte/ pårørendesøke om å få dekket opplæringspenger ved attestasjon fra Habiliteringstjenesten for barn/voksne eller fastlege.

Prosjektgruppa Godø hjelpørø - glade barn

Inviterer til kurs med fokus på følelser, sensorisk og motorisk utvikling hos mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Quality Hotel, Kjøpmannsgt. 20, Stjørdal

28. og 29. april 2009

Program 28. april:

08.00 - 09.00:	Registrering og kaffe
09.00- 09.30	Kunstnerisk innslag
09.30-10.45	Siri Kirkvold, "Å ha det godt i kroppen sin"
10.45-11.00	Pause
11.00-12.00	Maja og Guro Sandmo "Å være søsken til ei jente med multifunksjonshemming".
12.00 - 13.00	Lunsj
13.00 - 15.00	Turid Horgen "Det nære språket"

Program 29. april:

08.30 - 09.00	Kunstnerisk innslag
09.00 - 12.00	Bozena Hautaniemi Känslorens betydelse i funksjonshindrede barns livsvärld
12.00-13.00	Lunsj
13.00 - 15.45	Elizabeth Christine Alia "Om spisevansker hos multifunksjonshemmede"
15.45 - 16.00	Oppsummering/avslutning

Om foreleserne:

Siri Kirkvold: Spesialist i barnefysioterapi. Ansatt ved Trondsløtten kompetansesenter i Trondheim.

Maja og Guro Sandmo: forteller om sine erfaringer som søsken til en jente med funksjonshemming.

Turid Horgen: Turid Horgen er cand.paed.spec. spesialist i pedagogisk-psykologisk rådgiving og seniorrådgiver ved Torshov Kompetansesenter. Hun har skrevet hovedoppgave om samspill mellom de svakeste elevene og deres nærpersioner. Hun har bl.a gitt ut bøkene: "Når språket berører" og "Det nære språket"

Bozena Hautaniemi: fil dr, leg psykolog. Universitetet i Stockholm. Hun har tatt doktorgrad med temaet "følelsenes betydning i funksjonshemmede barns livsverden."

Elizabeth Christine Alia: ergoterapeut. Hennes profesjonelle interesser er sanseintegrasjon, munn-, fin-, øye-, og grovmotorisk utvikling av småbarn, og habilitering/rehabilitering av barn med neurologiske diagnoser. Hun jobber nå på Trondsløtten Habiliteringssenter i Trondheim, der hun fokuserer på barn med spisevansker.

Vedlegg 2. Fullstendig referat fra 4 av kursene i prosjektet

Kursreferat fra kurs 1:

” Det handler om å bli tatt på alvor.”

Foreleser var Karl Jakobsen, professor i klinisk barnepsykologi ved NTNU. Han er opphavsmann til kursets tittel og foreleste med det som tilnærming.

Han satte fokus på hjernens oppbygging og forbindelsen mellom emosjonelle opplevelser, gjenkjennelse og kognisjon.

Karl Jakobsen påpeker at de fleste barn og unge med store sammensatte funksjonshemminger og hjerneskade har det limbiske system intakt, eller at det er lite skade i dette området, som ligger beskyttet i mellomhjernen. Det limbiske system regulerer gjennom hypothalamus kroppsfunksjoner som hjerterytme, muskelspenning, hormonbilde og blodtilstrømming samt emosjonene våre.

Han snakket om hvordan en bevisst kan stimulere og være sammen, gjennom det å oppleve sammen. Ved å forsterke opplevelser, blir opplevelsen sterkere for deg og for meg. Gjennom å gi opplevelser, som frambringer emosjoner, kan vi utvikle til mere aktivitet i hjernen, flere forbindelser i hjernen og eventuelt til høyere hjernefunksjoner.

Han påpeker at ved å ta barnet/den unge på alvor, gi glede, hengivenhet og interesse, kan en muligens hente fram reserver i hjernens høyere funksjoner.

Opplevelse, emosjonens gjenkjennelse/hukommelse, adferd, selvstendighet i forhold til dette, kan være knyttet til mellom-hjernen alene. Amygdala er et hukommelses-system, som ligger i samme område. Her ligger gjenkjennelse av følelser og emosjoner.

Karl Jakobsen sier at ved å jobbe ”bottom up” (ikke tradisjonelt ”top down”), jobbe via opplevelse og emosjoner, gir vi flere barn og unge mulighet til oversikt, trivsel og læring.

Ved å lære å kjenne samt å respektere barnets kontakt-toleranse, legge til rette i forhold til denne, vil en også kunne utvikle utholdenheten.

Karl Jakobsen har skrevet flere interessante artikler rundt temaet.

<http://psyweb.svt.ntnu.no/ansatte/person.php?uname=karlj>

Foreldrerepresentant fra HBF, Per Ove Skorpen, foreleste over temaet ”Nokre må ha mer, for å ha like mye”.

Han fortalte om opplevelser og tanker fra sitt liv sammen kone og tre døtre, hvorav en datter med multifunksjonshemming. Han ga oss glimt fra sin hverdag. Hans valg har vært å se mulighetene i familielivet i stedet for begrensningene.

Per Ove Skorpen la vekt på det at livet er til for å leve; her og no. Han vektla det å leve ut det som er mulig, i stedet for å drømme om det som er umulig.

Han siterte Anette Due Madsen, dansk psykolog, som sier: ” Gi opp håpet, opplev gleden”

Han viste oss hvordan sammensatte behov møter separate profesjoner. Foreldre blir administratorer og de som må prioriterer hva som er viktig i et mylder av tjenester og tiltak.

Han savner det at profesjoner sammen, kan se helhet, gjøre hverandre gode og viser til "godfot-teorien" Han ønsker mer tverrfaglig tenkning og mer helhetlig tilnærming og ikke minst ei og samme dør til tverrfaglig kunnskap.

Randi Wist, synspedagog ved Tambartun Kompetansesenter foreleste ut fra tittelen: "Sjer`n eller sjer`n ikke? Eller Sjer`n berre når`n vil sjå?"

Hun foreleste ut fra sin masteroppgave, en studie av et førskolebarn med fokus på bruk av emosjonelle opplevelser, for å skape visuell oppmerksomhet og interesse.

Hun framhevet alle menneskers grunnleggende behov, uansett alder, det at noen ser oss og møter oss på en ordentlig måte. (Damsgaard 2002)

Randi Wist snakket om de barn som viste liten eller ingen synsoppmerksomhet eller interesse for tradisjonelt testmateriale. De barna som ofte er i en våkenhetstilstand hvor de verken er våkne eller sover, (dvs. "slumrer") I testsituasjonen virker det som de ikke ser, mens nærpersoner melder tilbake om bruk av synet i aktiviteter med kjente personer eller gjenstander, som barnet har positivt emosjonelt forhold til.

I forelesningen ble det presentert typiske trekk ved hjernesynshemming, CVI (cerebral visual impairment)

- stor variasjon i synsfunksjonen
- ser at "noe" er der, men vet ikke hva dette "noe" er
- ser at personen er tilstede, men ikke hvem det er
- henrykt og opphengt i lyd
- kan ikke både og (å koordinere)

For disse barna er det viktig å bygge struktur, forutsigbarhet og trygghet. Det er også viktig å forstå at stereotyp, gjentakende adferd ikke alltid er meningsløs adferd, men kan være en måte å mestre og forstå på.

Videre framhevet Randi Wist at positive opplevelser knyttet til læring av det det måtte gjelde, fremmer læring. Når læring gir følelser som er behagelige, øker det lysten til å fortsette, noe som videre kan gi motivasjon for videre læring.

Randi Wist framhevet også det limbiske system som sentralt, når det gjelder det emosjoner, både opplevelsesmessig og adferdsmessig. En opplevelse skaper våkenhet, oppmerksomhet og interesse. Slik aktivering skaper igjen en mer stabil våkenhet, gjenkjenning og engasjement.

Hun ga eksempler på hvilke faktorer som fremmer felles oppmerksomhet mellom barn og voksen mot samme opplevelse, gjenstand, hendelse eller aktivitet, samtidig.

- fysisk nærhet (berøring)
- bruk av hender
- bruk av stemmen
- barnet merker at det blir sett av den voksen
- vente på barnets initiativ (gi tid)
- positiv ledelse (vise barnet verden)
- tilrettelegging av omgivelsene (bygge stillas)
- følelsesmessig kontakt

Emosjonelle uttrykksformer dreier seg om hvordan emosjoner kommer til uttrykk hos den enkelte og hvordan uttrykket blir oppfattet. Sensibilitet og dyktighet til det å se barnets uttrykk, er avgjørende når det kommuniseres via emosjonelle uttrykksformer.

Jorid Asbjørnslett, prosjektleder og lærer, foreleste ut fra temaet "En skole for alle".

Jorid Asbjørnslett presenterte tanker og utfordringer hun møter som lærer, for et barn med multifunksjonshemming på Fosslia barneskole i Stjørdal kommune.

Hun presenterte sin elevs spesielle behov og ga oss et bilde av samværet med de andre elevene. Åpenhet om diagnose og spesielle behov gjorde reelt samvær lettere. Medelever viser interesse og bidrar med nærhet og forståelse, i elevgruppa, på turer og på spesialrom.

Jorid Asbjørnslett har timeplanfestet samarbeid med annen barneskole med elev med multifunksjonshemming. De to elevene samt nærpersoner i skolen møtes til musikktime, bassengaktivitet, turer og annen leikpreget aktivitet. Det har også vært arrangert foreldremøter på tvers av skolene for barnas foreldre.

De ansatte møtes gjennom nettverkssamarbeid, samt at de har felles opplevelse i samarbeidet med de to elevene. Dette opplever Jorid Asbjørnslett som motiverende og utviklende. En kan fort føle seg alene i denne typen opplæring.

Hun fortalte også om metoder i opplæringa rundt sin elev. Begge elevene har svake signaler som krever nærhet og sensibilitet. Det brukes video-opptak i hverdagen, for lettere å se og fange opp det som skjer. Opptakene brukes også til å formidle til foreldre og andre samarbeidsparter. Dette for å sikre at en ser det samme og bevisstgjør seg i forhold til nyanser i uttrykk.

Jorid Asbjørnslett fortalte om tilrettelegging av omgivelser og situasjoner, med tanke på å sette barnets nærpersoner i ønskede sinnsstemninger. Hun fortalte om jule-rom og ulike sansefremmende elementer som kan brukes for å skape miljøer og stemninger. Slike kan en bevisst jobbe for å formidle, være nær og tilstede for barnet.

Underveis de to dagene, var det ulike kulturinnslag.

Som åpning underholdte **Stjørdal kulturskolen** med trompetspill. Det var god inspirasjon for start av kursdagene.

Grappa Fosseduren deltok med musikk og sang og flere solister i de ulike musikkinnslagene. Grappa har bestått i mange år og drives i samarbeid mellom kulturskolen, voksenopplæringa og kommunalt dagsenter. Det er primært et tilbud for unge og voksne med utviklingshemming eller annen funksjonshemming. Her er det rom for deltakelse gjennom sang og musikk på ulike nivå og måter, slik at grappa sammen leverer.

Grappa Atte Katte Noa deltok med musikk, spill og dukketeater.

Grappa drives av kulturskolen og i samarbeid med SFO på Skatvals barneskole. Grappa består av to til fire barn med sammensatt funksjonshemming, deres nærpersoner i SFO og lærer fra kulturskolen. Elevene sjarmerte salen med sin musikk, sin fryd og glede og sitt enkle, men herlige dukketeater.

Kurs 3: 28-29.april 2009

« fokus på følelser, sensorisk og motorisk utvikling hos mennesker med nedsatt funksjonsevne»

” Å ha det godt i kroppen si”

v/ fysioterapeut Siri Kirkvold. Siri er spesialist i barne- og ungdomsfysioterapi. Jobber ved Trondsletten habiliteringssenter, St. Olavs hospital.

Siri snakket om barn og unge med hjerneskade, nevrologiske lidelser, progredierende hjernesykdommer, sammensatte funksjonshemninger og andre som trenger tilrettelegging og hjelp til fysisk aktivitet.

Å ha det godt i kroppen sin vil si:

Å slippe smerte, få oppleve seg sjøl og omgivelsene gjennom bevegelse, få daglige gode kroppsopplevelser, få en følelse av å være god nok samt det å kjenne tilhørighet.

Hun snakket om spesielle hensyn som må taes i forhold til det å tilrettelegge fysisk aktivitet: Medisinske diagnoser, beskrivelse av funksjon, viktigheten av det å utrede kognitiv utvikling, motorikk og helse.

Miljømessig må det tilrettelegges fysisk. Det må legges til rette gjennom hjelpemidler og personlig assistanse.

Tiltakene må baseres på tett og tverrfaglig samarbeid.

Siri presenterer ulike muligheter for behandling i forhold til feilstillinger og spastisitet: Hun snakker da om behandling med Botox-sprøyter i muskulatur (spasmedempende), baklofen-pumpe (spasmedempende), ortopediske operasjoner samt bruke av ortoser (skinner).

Hun presenterer også stå-trening/ stå-stimulering som et ledd i det å forhindre hofteutglidning. Siri stiller et spørsmål rundt rene tøyingsøvelser. Dette anvendes i stor grad, og er nok viktig for mange. Men tøyninger kan nåes gjennom mer meningsfulle og mindre smertefulle metoder for barnet/den unge. Gode hjelpemidler og varierte stillinger er vel så effektivt som direkte tøyninger.

God sittestillinger viktig. Ulike tilpassede stoler for ulike situasjoner, for å oppnå variert deltakelse og utøvelse i aktiviteter og gjøremål.

Aktivitet ute og inne: kjelke, sykkel, i bil etc

Det er viktig med nok støtte for å kunne bruke hendene. Det er viktig med god hodestilling for å bruke synet. God støtte og stilling, er viktig for å kunne spise, drikke/svelge. Om stoler ikke er gode nok, kan det støpes seter. Noen kan ha god hjelp av korsett/softbrace for å få stabilisert rygg/kropp. Personen slipper da selv å bruke mye krefter for å holde seg oppeist.

Noen bør få ryggstølen avstivet pga stor skjevhet i ryggstølen, noe som også kan klemme nervesystemet og gi mye smerte.

Ståfunksjon:

Siri snakker om lekestillinger og muligheten for å stå i ståstativ. Det gir mulighet til å strekke seg ut, gir oversikt samt håndfunksjon.

Liggestilling:

Det er viktig med god nattesøvn. Noen trenger også hvile om dagen.

Det finnes ulike madrasser og puter. Hun nevner kuledyna, som har tyngde og for noen virker roende.

Andre hjelpemidler som nevnes er sideliggebrett. Bruk av korrigerte stillinger om natta, ser ut til å gitt flere ulemper enn gevinster.

En annen mulighet er seng med bevegelse/snufunksjon, som gjør at kroppen skifter stilling.

Siri snakker om hva som er naturlig utvikling hos barnet og hva vi kan påvirke:

Trening av ferdigheter-

I treninga er det viktig med små mål som er oppnåelige. Anvend spesifikk trening 2 – 3 mnd, evaluer deretter.

Farer ved langvarig trening er:

Bruk av barnets tid.

Barnet kan få en følelse av å aldri være god nok.

Kroppslige uttrykk hos barn som ikke har talespråk:

Kartlegg kroppsspråk, signal og uttrykk.

Hvordan vet vi at barnet har smerte, er trøtt og sliten, er deprimert osv.

Bruk av dagbok. Formidle til nettverk om stivhet, uro, matlyst, pust, gråt, oppmerksomhet osv.

Kommunikasjon med barnet kan også være gjennom det å bli berørt og det å berøre.

Å ha det godt i kroppen sin er:

Å ha det godt med seg sjøl

Fysisk helse

Psykisk helse

Deltakelse i meningsfulle sammenhenger

For barn er lek den viktigste fysiske aktiviteten

« Erfaringer fra to søsken. »

Guro og Maja Sandmo, søstre av Tone.

Guro og Maja Sandmo innledet med sangen «Varje menneske bær en historie» av Marie Bergman. Fra sangen vektla de blant annet tekstens « les meg mellom linjene».

De fortalte om sine erfaringer i et familieliv hvor en søster har sammensatt funksjonshemming.

De har vokst opp i en relativt stor søskenflokk, i en aktiv familie. De snakker om kjønnsforskjeller, samvittighet, ansvar, misunnelse, sjalusi, sterke bånd og ulike roller ut fra ulik alder. Som storesøster har en følt ansvar, har vært forståelsesfull og omsorgsfull. Som lillesøster har en erfart å være flink pike og mange ganger opptrådd som «minimamma»

Det som var viktig som barn var det å av og til ha mamma og pappa for seg selv.

Avlastning ble verdifull tid, men ga også dårlig samvittighet over å kjenne det slik. Avlastingstid for Tone ga søstrene anledning til det å bli sett, tid til samtale, nærhet og omsorg, distanse fra en tett hverdag samt følelse av normalitet.

De forteller også om hele familien på tur og utflukt. Positive opplevelser med full opp-pakning.

Søstrene forteller om assistenter og hjelpeapparat som en absolutt nødvendighet. De forteller om ulike erfaringer både på godt og vondt. Ca 20 personer har vært innom hjemmet som assistenter i hverdagen rundt Tone. Dette har også stilt krav til søsknene, i form av «pliktsamtaler», tillot seg ikke

å være sur, måtte være høflig. Søstrene sier at det de mente var en god assistent for Tone, var en assistent som gjorde det hun skulle for Tone, men gjorde seg «usynlig» for søsknene. En dårlig assistent var f. eksempel en som blandet seg inn i krangelen mellom mor og barna i familien. I dag synes de at familien har en ordning som fungerer godt, - et team gjennom Ulobas brukerstyrt assistanse.

En av søstrene har fått barn, og Tone er blitt tante. Tone er en tante utenom det vanlige, og blir av tantebarnet møtt med fascinasjon og omsorg. Hun er en tante som gir mye til mange mennesker, og Guro og Kaja bruker begerpet berikelse i denne sammenhengen.

Som søstre synes Guro og Maja at de både har vært søstre og assistenter. Det har på mange måter vært en kompleks rolle, som har stilt store krav til blant annet ansvarsfølelsen.

Familiesituasjonen har klart formet dem som personer. Søstrene har i dag sterke bånd seg i mellom. De har et fellesskap, er et team og føler stort samhold. Som voksne reflekterer de mye sammen og snakker om det som er og har vært. De bruker mye humor og glede og harselerer også seg i mellom.

De mener de har lært mye om livet, om omsorg, ansvar og empati. De føler sterkt engasjement.

De har også følt mye dårlig samvittighet med bakgrunn i «forbudte følelser og tanker»

De har sterkt følt behovet for å bli sett og verdsatt for den en er og kjent behovet og ønsket om å være en normal familie.

De har kjent ansvar underveis og fram i tid, i forhold til når foreldre ikke lenger vil klare eller ikke lenger er der.

De har fått perspektiver på livet, fått verdier og holdninger. Begge søstrene har valgt en retning i livet, hvor de jobber med mennesker.

Guro og Maja avsluttet med en sang de har skrevet selv ; «Heim».

« Det nære språket »

Turid Horgen er cand.paed.spes., spesialist i pedagogisk-psykologisk rådgiving og seniorrådgiver ved Torshov Kompetansesenter.

Utgangspunktet i Turid Horgens foredrag var mennesker med stor kognitiv svikt, i kombinasjon med andre sammensatte vansker.

Turid Horgen brukte bilder og video av Camilla og Rune, som støtte til det å forstå begrepet språk.

Hun siterer: « Mitt språks grenser er min verdens grenser » (Ludvig Wittengstein).

Det er det som skjer i situasjonen sammen nærpersion, som gir felles opplevelse. Et måltid er utover det å bli mett, en situasjon hvor en har glede av smaken, variasjonen, sosialt samvær og ikke minst, samspill.

Språkmiljø er den kultur og forståelse en har for å se, møte og være sammen på. For å skape et godt språkmiljø, må vi utvikle oss selv som *samspillspartnere*.

Vi må skaffe oss kunnskap og kjennskap til personen. Vi må utvikle en *relasjon* som er preget av åpen lytting, innlevelse, medlevelse, gjensidighet samt det å kunne være tilstede i øyeblikket.

Dette utvikles over tid.

Turid Horgen tar utgangspunkt i tidlige sanseområder.

Med kroppen går mennesket inn i livet og gjennom sanseapparatet tar vi imot opplevelser. Gjennom gjentatt opplevelse kan mennesket lære gjenkjennelse.

Funn innen nevropsykologien viser at emosjonelle opplevelser kan gjenkjennes uavhengig av kortikal aktivering. Dette gir mennesker med store kortikale skader muligheter.

Turid Horgen vektlegger det perspektivet at en for noen mennesker må bort fra det at de skal lære vårt språk, til det at vi må lære deres.

Alle har noe de skulle ha sagt.

Kjernen i kommunikasjon er først å fremst å dele.

Turid Horgen vektlegger tre fokusområder for barnet og den nære voksne:

- Hjelp til å regulere viktige funksjoner, - våkenhet, mat, pust og kropp.
- Å bli møtt i dialog, - bli sett og berørt (fysisk og følelsesmessig)
- Å få hjelp til å erobre verden. Omverdenen må være lagt til rette, understøttet og fulgt i handling av en nærværende andre.

–

Turid Horgen har blant annet skrevet boka «Det nære språket» språkmiljø for mennesker med multifunksjonshemming.

« Følelsenes betydning i funksjonshemmede barns verden »

Bozena Hautiniemi, Dr. Leg. Psykolog ved Universitetet i Stockholm.

Bozena Hautiniemi snakker om hvilken plass filosofi har, innen det vi mennesker forstår hverandre ut fra. Hun mener at barnet ikke blir forstått for den det er. Vi beskriver barn ut fra en norm, gjennom at de ikke passer inn i denne normen.

Filosofien er veldig skjult og de store spørsmål kommer lite fram i hverdagslivet. Barn oppfatter språket og kommunikasjonen gjennom nærhet, fysisk og kroppslig.

Bozena Hautaniemi har forsket på følelsesmessige uttrykk og følelsenes betydning i barnets livsverden. I tidligere teorier taes utgangspunkt i kognitive teorier.

Gjennom observasjoner fant hun at det var mye fysisk nært samspill mellom foreldre og barn.

Hun har en teori om at en må lære seg å se og frigjøre seg fra tradisjonelle teorier.

Undersøkelsene hun gjorde viser:

Alle barn, uavhengig av alder og funksjonsnedsettelse kunne være:

- interessert, fornøyd, glad, forventningsfull, hengiven og avslappet.

Følelsene kom til syne når barna fikk mulighet til å utforske sine omgivelser, eller når de samspilte med voksne.

Foreldrene oppfattet når barnet var interessert, møtte dette og ga mulighet.

Å være autonom – selvstendig, hva er dette?

Dette ligger ikke nødvendigvis i utførelse. Men det ligger i det å vise eget ønske og eget behov.

Gjennom å tilpasse miljø, være tilgjengelig, samt tolke og hjelpe, bygger man autonomi.

Barnet skal ha mulighet til også å avvise og stenge av.

Vi voksne regulerer oss selv på samme måte som disse barna, men vi kan regulere oss selv.

Individuelle forutsetninger.

Vi er alle ulike. Vår biologiske utrustning er ulik, og det er normalt. Det gjelder også disse barna.

Undersøkelsen viste også:

Når barna ikke får anledning til aktivt å påvirke samspill og stimuli rundt seg, (kunne beskytte seg for under- eller overstimulering) ble de irriterte, urolige, lei seg, sinte, utmattet, likegyldige.

Mange foreldre med barn med funksjonshemming, sier de ikke blir trodd når de sier at barnet forstår eller kan.

Når Bozena Hautaniemi spør foreldre hvorfor de ikke hevder barnets kompetanse sier de:

- Vi må presentere vanskene for å få hjelp.
- Vi blir ikke trodd, vi blir tatt for å overfortolke og overvurdere.

Følelser har ikke vært sett på som relevant og objektivt målbart i vitenskap og filosofi.

«Kropp og sjel» er noe vi bare har brukt på folkemunne.

Fenomonologisk retning:

Se barnet – en ikke-verbal delaktighet. Dette finnes allerede på kroppslig nivå.

Alt vi gjør er kommunikasjon og er av betydning.

Jeg er den jeg er.

Jeg gjør det jeg gjør, ut fra den kontekst jeg er i.

Barnet er med, barnet deltar, uten at en må delta med kroppslig utføring. Det er behov for å skape nye begrep.

Barn som ikke blir sett, kommunisert med og forstått, gir opp, blir passiv og/eller aggressiv.

«Spisevansker hos barn, et sansemotorisk perspektiv»

Elisabeth Christine Alia, Ergoterapeut ved St. Olavs hospital, Trondsletten Habiliteringssenter.

Det å spise: i tillegg til hørsel, syn, lukt og smak, er også kroppssansene viktige sanser i denne sammenheng:

- Taktil sans (berøring)
 - Balanse (vestibularapparatet innom ørene)
 - Proprioepsjon (vurdering av muskelkraft)

Vi lærer oss å bevege oss ut fra sanseinfo fra hele kroppen.

Sansefunksjon i munnen:

Taktil info sier oss hvor mat er i munnen, hvor den flyttes, trykk, temperatur, konsistens, smerte, strekking samt at den utløser munnrefleksene.

Proprioepsjon gir info om hvor mye muskelkraft som behøves for å tygge og flytte maten i munnen.

Balansesansen holder hodet oppreist for optimal stilling av munn og halsstrukturerne.

Til sammen gir dette presis info om hvor mat og drikke er, samt stillinger på kjeve og tunge.

Både munn og hånd-funksjon krever mye info fra sansene samt samordning av denne info.

Viktig med motorisk vurdering ved spisevansker. Ta på muskler og kjeve for å vurdere disse fysisk.

Man kan kjenne om en muskel er slapp eller stram/stiv. Vurdere bevegelse, pustekvalitet og koordinering av dette.

Hva danner god munnmotorikk?

Presise bevegelser skjer alltid på stabile støttestrukturer:

- Tungekontroll avhengig av stabil kjeve, hode og skuldre.
- Gradert kjevekontroll, avhengig av god hodekontroll
- Evnen til å lukke lepper avhengig av stabil kinnekontroll
- Samarbeid mellom kinnene og tunge
- Svelgereflex
- God sansetilbakemelding

Elisabeth C Alia presenterer barnets munnmotoriske utvikling i barnelivet.

Hun presenterer problemstillinger hos premature barn:

Motoriske forstyrrelser, der det er ubalanse i muskelutviklingen og umodenhet av bevegelsesmønstre.

Problemer med tolkning av sanseinfo. Overfølsomhet både i munn og på kropp.

Overfølsomhet i munn etter medisinske inngrep.

Adferd som tyder på sansetolkningsvansker:

Taktil overfølsomhet

Taktil underfølsomhet

Munnmotorisk terapi:

Ikke bare ved måltid.

Det er ofte tryggere å begynne med lek og ikke i måltider.

Taktil sensenormalisering:

En terapeutisk prosess, der man gradvis øker type, styrke, plassering, areal og varighet av taktil stimulering.

Trinn 1)

utføres på kroppen. Brukes til barn som ikke vil spise i det hele tatt eller veldig begrenset.

Man kan bruke egen hånd eller barnets hånd.

Aktiviteten må oppleves artig.

Generelt er større areal (hel håndflate) lettere å tåle enn små arealtrykk (fingertupper).

Generelt er fastere trykk lettere å tåle enn forsiktige trykk.

Berøring som ikke beveger seg er lettere å tåle enn berøring som tøyser huden eller forflytter seg.

Begynn på en del av kroppen der barnet tåler berøring, f. Eks armen.

Bruk et bredt areal, dypt (styrke), klappetrykk og holdt noen sekunder.

Fortsett opp mot (i retning av) hodet og munnen, der barnet viser at det ikke tåler berøring.

Trekk utførelsen tilbake og prøv så to ganger til i retning mot munnen.

Trinn 2)

Barnet får ta fingrene sine og/eller leker som er egnet for tygging i munnen.

(ikke lov å springe med disse i munnen)

Barnet får tilbud om å leke med/ utforske maten utenom måltidene eller under måltidene.

Tiltak for sansevansker:

Taktil underfølsomhet:

Bruk av intens smak hjelper ofte.

La barnet tygge på gjenstander som er egnet for det.

Aktiviteter med mye sanseinntrykk i ansiktet før måltidet.
Tyggbare mattyper.

Taktil overfølsomhet:

Dypt trykk uten at huden blir strekket, - mot hodet, kinnene, leppene i denne rekkefølgen.
Oppmuntre til lek med fingre og leker i munnen, dyppe leker i maten og slikke.
Lek med mat i ikke-spisestunder. Eks male med pudding, lek med ekte deig osv
Deltakelse i matlagingsstunder, uten at barnet trenger å smake.

Barn med CP.

Barn med cerebral pares har ofte problemer med å kontrollere bevegelser. Vi ser ofte tungefrembrudd (tunga kommer utav munnen ved spising og dette presser maten ut igjen)
Åpen munn (munnen er ofte åpen, det er problemer med suging)
Redusert leppe og kinn-funksjon (sugeproblemer, drikkeproblemer og vansker med svelging)
Vansker med å samle maten før svelging.

Praktisk hjelp for barn med CP kan være:

Ergonomisk sittestilling
Hjelp til å holde hodet i en god stilling
Hjelp til munn og kjevebevegelser
Plassering av mat i munnen
Tilrettelegging av matkonsistens

Noen retningslinjer:

Hold alltid sosial kontakt med barnet
Pass på at maten er svelget, før man tilbyr mer.
Tving aldri barnet til å spise, stappe i munnen eller helle drikke inn i munnen.
Forstå og respekter barnets signaler og tempo.
Etter at måltidet er ferdig, - sjekk ganen for å forsikre at ikke noe mat står igjen – denne kan uventet falle ned og sette seg i halsen.

Tilrettelegging av drikke:

Tykkere væsker er lettere å kontrollere enn tynne væsker.
Fruktnektar, V-8 grønnsakdrikk, yoghurt-drikker.
Eventuelt tykningsmiddel (fåes kjøpt på apotek)
Kalde drikker kan hjelpe til å stimulere svelgerefleksen hvis barnet ikke er overfølsom mot kald temperatur.

Tilrettelegging av smak:

4 ulike smaker: søtt, salt, bittert, surt
Hver smak har sin effekt. Søtt aktiviserer tungespissen og slikkebevegelser. Den stimulerer til masse spytt og er derfor mindre aktuell til barn som sikler mye, strever med drikking eller har vansker med å få mat inn i munnen.
Surt kan stimulere til sidebevegelser av tungen, men stimulerer også til masse spyttdannelse.
Surt kan i noen tilfeller stimulere til suging.

Elisabeth C Alia demonstrerte, samt ga tilhørerne øvelser for å erfare ulike spiseopplevelser, med ulike hode, nakke og munnstillinger.

Kulturelle innslag:

Det var også denne gangen flotte og sjarmerende innslag av kulturell art.

4 elever og lærer Mette fra kulturskolen underholdte, før kursets første forelesning startet.

Elever fra Ole Vig videregående skoles underholdt senere, med sang og pianospill.

Kurs 4: Kommunikasjon

Kurs med fokus på kommunikasjon 27. og 28. oktober 2009

Kommunikasjon i et utviklingsperspektiv

Eksempler og erfaringer fra arbeidet med ASK (alternativ og støttende kommunikasjon) på Skatval skole, Stjørdal.

Rektor Helge Beitland og lærer Marit Notvik Berg.

Helge Beitland har jobbet som lærer i 17 år, før han overtok jobben som rektor ved Skatval skole i 1994. Han har vært svært engasjert i utviklingsarbeid ved skolen og har vektlagt god inkludering av alle elever.

Marit Notvik Berg har bakgrunn fra universitetet med fagene pedagogikk, spesialpedagogikk og psykologi. Hun har erfaring i arbeid med ASK i 7 år, og tok i fjor etterutdanning innen ASK. Hun jobber som spesped-koordinator ved Skatval skole.

Helge Beitland innledet med å snakke om de ulike roller ansatte i skolen har. Et personale har ulike roller med ulikt ansvar. Alle skal få holde på med det en er dyktig til og ikke trampe i hverandres bed. Til sammen er vi gode.

Helge definerer en ASK-bruker som en person som trenger alternativ eller støttende kommunikasjon. Hans erfaring er at en da må bruke alle uttrykk som er aktuelle for den enkelte person. Det er viktig med helhetstenkning. En helhetlig tenkning rundt slik kommunikasjon kan innbefatte kroppsspråk, gester, blikk, bilder, tegn, grafiske symboler, lyder og tekst.

Helge har selv erfaringer fra det å være dyslektiker, ha skrivevegring og det å ikke bli forstått.

Når han forteller om Skatval skole, beskriver han en skolekultur, en arbeidsplasskultur. Denne kulturen innbefatter alle elever, foreldre og voksne. Det er lurt å enes om noen punkter som er greie å ha.

Grunnverdier –

Alle mennesker er like verdifulle

Alle mennesker har behov for å oppleve mestring

Alle kan lære noe av andre

Alle kan samhandle med andre

Hvordan få oppleve mestring –

Legg ikke vekt på detungene ikke kan.

Læring foregår i grensepunktet mellom det å mestre og ikke mestre. Hvis en blir presset og utfordret der du ikke kan, oppleves det vanskelig og/eller frustrerende.

Alle kan lære noe av andre og samhandle med andre –

Barna er hovedpersonene ved skolen, noe som er viktig å ha for øye i en hektisk skolehverdag blant de voksne. Når det er travelt, kan det oppstå syting. Helge liker ikke syting. Han mener at i forhold til et problem eller utfordring, finnes det alltid to løsninger.

Han utfordrer til at utfordringer og vansker skal fram, for så å kunne jobbe med det.
De ansatte er en leders redskap. Og dyktige ansatte er en stor ressurs.

Reell inkludering –

En inkluderende atmosfære gir samhandling.

Samhandling vil si å gjøre ting sammen andre. Alle barn skal tilhøre en kontaktlærergruppe. Planer skal inkludere alle. Kontaktlærer skal gjennom planleggingen inkludere alle. Dette er nødvendig for å sikre samhandling og deltakelse.

Flere rundt eleven må sikres spesialkompetanse. Om ikke blir systemet for sårbart.

Flere må være en del av tenkningen. Det er svært viktig å sikre at det finnes samarbeidstid.

Tilrettelegging rundt ASK krever tid. Det produseres materiell og hjelpemidler kontinuerlig.

Samarbeidstid gjelder ikke bare lærerne, men også assistenter.

Alle må være med i grunntenkningen og i medvirkning og samarbeid.

SFO, fritid, avlastning og heim er sentrale samarbeidsparter.

Rektor må legge timeplan for elevene med funksjonshemminger først. Mye skal på plass rundt disse barna. Får man på plass det kompliserte først, kan man lettere sy det hele sammen deretter. Det er ingen krise om undervisningsfag og rekkefølge endres.

Helge Beitland understreker at det er viktig at elevene utvikler god sjøltillit gjennom mestring og trivsel. Når samhandling er et viktig element i deres grunnverdier ved skolen, er det viktig at dette får skje der det er mulig.

Marit Notvik Berg tok utgangspunkt i det at det er viktig å finne elevens ståsted
kommunikasjonsmessig og ellers, for å skape gode tiltak.

I forhold til hennes elever, finnes det lite ferdig kartleggingsverktøy.

Hun har behov for å kartlegge:

Språkforståelse

Kommunikasjonsuttrykk

Ordforråd, passivt og aktivt

Mulighet til forståelse av at bilder, symbol, tegn representerer en handling, ting eller person

Kartleggingen er viktig for å utvikle læremidler for den enkelte, og det er viktig med en dynamisk kartlegging.

Marit viser eksempler på dynamisk kartlegging;

Sosial networks

Hovedfortegnelsen (oversatt av L. Smith), en kartlegging av de vanlige ord en 5-åring har.

Aktivitetsanalyse. (Grennen og de Cost)

Fra Læreplan til action;

Livsløpsmål (en hjelp til langsiktig målsetting)

.samarbeid med foreldre

.en rettesnor for hva man skal vektlegge og eventuelt kutte ut av læreplanen

Lovverk;

. rett til opplæring ut fra sine forutsetninger.

. plukke ut de mål som er realistiske

Alle barn med spesialundervisning skal ha IOP og halvtårsrapport.

IOP skal være et arbeidsverktøy. Mål som er nådd skal markeres i IOP. Nye målsettinger lages. Når kompetansemålene i Læreplanen er for vanskelige, må de brytes ned, for at eleven skal oppnå mestring.

Marit viser eksempler fra av planer og arbeidsrettledere for eleven som er laget med programmet "skrive med bilder" og "boardmaker".

Hun viser eksempler på kommunikasjonstavler, emnetavler og hvordan disse er knyttet til hverdag, skolearbeid og fritid.

Utfordring for elever med ASK, er at de har tilgang til ulikt språk på ulike arenaer. Det er krevende å bygge opp fullstendige systemer.

Det er fare for at ASK bli et skolespråk. Kommunikasjonssystemene må lages i forhold til elevens behov på alle arenaer. Dette krever samarbeid.

ASK er ikke en metode, det er et språk.

ASK må læres i naturlige settinger. All adferd er kommunikasjon. Vi i omgivelsene er språkmodeller.

Det kreves et språkmiljø. Ingen lærer et språk, som ikke blir brukt.

I tillegg er det ofte bruk for spesifikk trening.

Medelevers betydning;

. elever som gode hjelpere

. se hva vennene og aldersgruppa er interessert i og opptatt av, for så å velge riktig tilgjengelig vokubular

Involvere medelevene

Kjenne personens liv, fritid, hjem, tannpleier, frisør osv

Alle elever skal ha noen å være sammen med hver dag. Det forventes ikke at en skal ha bestevenn til enhver tid, men alle har ansvar for at alle har det bra. Det er lov å si at dette er vanskelig, men da skal de voksne hjelpe til

Det er viktig å gjøre kommunikasjon tilgjengelig i samværssituasjoner med andre barn.

Kommunikasjonstavler på stol, nøkkelknipper med bilder, symboler, digitalt kamera, album osv

På Skatval skole taes mye bilder. Barna tar også bilder.

Forelesningen ble fulgt opp med gruppediskusjoner og det ble utvekslet erfaring.

Trøndelag kompetansesenter har utarbeidet ei bok med tilhørende DVD-film, som inneholder erfaringer og konkrete eksempler fra arbeid med ASK, på Skatval skole. Denne fåes kjøpt ved henvendelse hos TKS fra mai 2010, og heter "Trenger vi å snakke for å lære på skolen?"

Bilder til dialog og opplevelse

"Erfaringer med bruk av bilder og film i dialog og opplevelse sammen med vår datter"

v. Anne Krogstad Haukås

Anne Krogstad Haukås er utdannet førskolelærer med videreutdanning i spesialpedagogikk. Hun har gjennom mange år erfaringer fra arbeid i barnehage, skole og PPT. Anne har en voksen datter med sammensatt funksjonshemming, og har mange års erfaring i bruk av digitale bilder og film som støtte til dialog, opplevelse og samhandling.

Hun presenterer heftet ” Bilder til dialog og opplevelse”, som er laget i samarbeid med Trøndelag kompetansesenter og knytter dette opp mot hverdagsopplevelser og refleksjoner.

Annes datter, Ingrid Kristine har cerebral parese, epilepsi og har betydelige kommunikasjonsvansker preget av apraksi. Det betyr at hun har vansker med å formidle ut den tanke og intensjon hun har når hun har behov for det. Da hun ikke har lyktes i å lære kommunikasjonssystemer, har bruk av bilder som støtte i samhandling og kommunikasjon vært av stor betydning.

Det har vært brukt digitalt kamera, som følger Ingrid Kristine, alltid liggende i rullestolsekken. Slik er dette tilgjengelig på alle hennes arenaer. I tillegg til bildene på kameraet, skrives det i bok hva som har skjedd/hva/hvem og hvor. Dette er viktig info for å kunne samtale med Ingrid Kristine ut fra bildene og også ellers..

Kameraet har et stort visningspanel og bildene kan lett hentes fram. Det har verdi å ikke slette bilder for fort, da de kan hentes fram til det å se og gjenoppleve, til å formidle til andre hva en har opplevd/gjort. Bildene kan også i denne sammenhengen gi en støtte til en tidsoppfattelse i forhold til hva som har vært og når. (dette gjorde du i går, dette i forrige uke osv)

Digitale bilder er lett å legge over på PC. Familien bruker programmet Picasa (gratis på nett) til å rydde, sortere og lagre bilder. Her kan det lages album og bildevisning.

Disse lages, for Ingrid Kristine emnevis, knyttet til spesielle opplevelser eller hentet fra dagligliv i en periode. Hun har stor glede av å se slike bildeserier.

Som underholdning har også familien lastet ned bilder fra nettet, av musikere og ideoler og Cd eller nedlastet musikk spilles samtidig. Ingrid Kristine kan bla i bildene og kose og underholde seg selv. Til dette har det vært brukt programmet ”Musse”. Dette kan også lages i vanlig Powerpoint eller annen liknende programvare liggende i Office-pakken.

Familien har laget mange bildehefter. Disse liker både Ingrid Kristine og hennes venner. Heftene ansees som forbruksvare, og skal være aktivt i bruk. Når de slites ut, printes det nye ark.

Ingrid Kristines bilder på kamera, på PC eller i hefter er ofte i bruk når det kommer besøk eller hun er selv på besøk til noen. Via disse kan hun få opplevelse av å formidle og gi av seg selv.

Anne sier at for at mennesker skal oppleve Ingrid Kristine som en person med et rikt liv, masse erfaring og opplevelser, mange interesser og lyst på livet, - er hun avhengig av at nærpersionene i livet hennes hjelper henne med formidling av dette. Bruk av foto og film er gode hjelpemidler i forhold til dette. I tillegg er hun avhengig av personer som ser og forstår henne samt forstår hvor viktig denne representasjonen er.

Ingrid Kristine har også tatt i bruk en formidlingsperm som heter ” Min historie” og er gitt ut på Haugtussa Forlag.

Permen er delt i tre deler, en del for barndomstid, ungdomstid og voksenlivet. Her finnes oppsett for presentasjon av familie, hverdagsliv, interesser, hobbyer, TV-program en liker, filmer, musikk, hvordan en feirer høytider, ferier osv.

Det er plass til bilder som viser de ulike ting.

De senere år har familien tatt videofilm, når de har vært på turer, av russefeiring, julefeiring osv. Disse redigeres og det settes på musikk som understøtter opplevelse og stemninger. Ingrid Kristine elsker disse filmene. De gir god mulighet til gjenopplevelse og det å dele opplevelser med andre. Tekst eller tale på filmen, presenterer for Ingrid Kristine.

Anne viste noen filmsnutter og satte fokus på at når de filmet, hadde de fokus på de ting Ingrid Kristine var opptatt av og syntes var spennende.

Presentasjon av Trøndelag kompetansesenter.

V direktør Tove Guttelvik.

- Del av det statlige støttesystemet
- Tjenesteregion Nord- og Sør- Trøndelag
- Målgrupper er barn, unge og voksne med store og sammensatte vansker i barnehage, grunnskole, videregående skole og voksenopplæring.
 - Nevrologisk betingede vansker
 - Sosiale- og emosjonelle vansker
 - Matematikkvansker
 - Utviklingshemming/multifunksjonshemming
- Tjenester: kartlegging, konsultasjon og rådgivning for elever med sammensatte vansker.
- Bistand til barnehager, skoler, kommuner og fylkeskommuner
- Kurs og opplæring, utviklingsarbeid, læremiddelveiledning, ASK

”Etiske sider ved bruk av bilder i spesialpedagogisk arbeid”

V Jørn Østvik.

Jørn Østvik arbeider som seniorrådgiver ved Trøndelag Kompetansesenter. Han har bred og lang erfaring med barn, unge og voksne med utviklingsmessige og ervervede skader. Han har spesielt hatt fokus på kartlegging og utforming av tiltak rettet mot alternativ og supplerende kommunikasjon.

Jørn satte fokus på de etiske sidene ved bruk av foto og video-opptak. Viktige sider ved bruk og samarbeid er hensikt, motiv, samtykke, bruk og tilgjengelighet.

Viktig avklaring er:

- Skal bilder/film anvendes i det åpne rom eller begrenset tilgang?
- Hvordan skal personen ha tilgang til bildene?
- Hvor lenge skal bildene være tilgjengelige? I papirformat eller elektronisk?
- Skal bildene kunne deles med andre?
Hvordan? Hvem skal ha kontroll med delinga?

Er det innhentet samtykke til fotografering/videopptak?

Hvem skal gi samtykke?

Hvem har de gitt samtykke til?

Skille mellom samtykke til foto og video, da video har mer intimsfære.

Samtykke kan inndras ved misbruk, revurdering.

Hva bør en samtykkeerklæring inneholde:

- Kort om bakgrunn, motiv og hensikt.
- Tilgjengelighet
- Bruk av bildene
- Eventuelle reservasjoner.
- Underskrift / Person ved navn, dato.

Jørn viste til ” Etiske tips” i forhold til video-opptak på Datatilsynets sider. www.datatilsynet.no

Datatilsynet har også gitt ut heftet: ”i beste mening”.

Han viste også til Temaheftet ”IKT i barnehagen”.

Jørn informerte om lovlige, nettbaserte og andre bildebanker som er lett tilgjengelige.

- Bildebanken, kan kjøpes www.normedia.no
- Flickr
- Morguefile
- Open Photo
- Big Foto

Livsglede, samhandling og helse

v. *Sven Svebakk*

Sven Svebakk er cand.psykol og dr. philos. Han har blant annet gitt ut boka "Forlenger en god latter livet?" Han er professor i medisin ved NTNU og professor i psykologi ved høyskolen i Nord-trøndelag.

Sven Svebakk snakker om humorens rolle i en helsesammenheng. Han sier det er lite sammenheng mellom den objektive helsesituasjonen til et menneske og den subjektive opplevelsen. Det er den subjektive opplevelsen som bestemmer om du går på jobb eller ikke, når du er dårlig.

De store strukturelle rammebetingelser for menneskets liv:
"seven cards play, no replacement"

1. Gener; mange variasjonsmuligheter, men det er dette som ble deg.
2. Foreldre; ingen velger sine foreldre.
3. Du kom til verden på et sted, med en lokal kultur.
4. Ingen velger den tid en fødes, du fødes inn i historien.
5. Ingen velger hastigheten på klokka i livet sitt.
6. Tilfeldige hendelser. Livet har ingen garantier i forhold til tilfeldige hendelser, enten de er uheldige eller positive.
7. Bare dine bevisste valg kan påvirke ditt liv slik at det blir slik du vil, i noen grad.

HUMOR er et sosialt fenomen.

SANS FOR HUMOR er en personlig egenskap.

Sans for humor kan defineres som et begrep med tre dimensjoner.

- Kognitiv
- Sosialt
- Affektivt

Humor og evne til suggesjonseffekter er viktig for det å skape et godt arbeidsmiljø.

Sosial kompetanse:

En konsekvens av sosialiseringen, som starter tidlig i barndommen. Det viser seg i evnen til å se flertydighet i ting, roller, normer, relasjoner, kontekstuell betydning og verdioppfatninger.

Sans for humor synes å ha en indirekte effekt på helsa, ved at den demper stressfaktorer.

Sven Svebakk sier at det handler ikke om det å "flire" mye, men at du har evnen til å tenke slik at det får deg til å bli "flirfull".

Bunnlinjen i det gode liv, må læres tidlig. Betydningen av rett omsorg og veiledning i forhold til forventninger, krav, regler og utfordringer fram mot selvstendig liv som voksen. Ikke drep initiativ til humor hos barnet.

Sven Svebakk presenterer sitt stoff innpakket i masse humor og fantastiske uttrykk, noe som er helt umulig å gjengi her. Latteren satt løst i salen, samtidig som budskapet kom klart fram.

Kurs 5: 27. og 28. april 2010

Fokus på musikk, bevegelse, utøvelse og opplevelse,

En verden full av lyd og musikk

v. musikkterapeut og audiopedagog Claus Bang.

Claus Bang er musikkterapeut og audiopedagog fra Danmark. Han er leder av musikkterapiprogrammet på Aalborgskolen (1961-1998) Han har laget en multimedia-dokumentasjon av sitt arbeid som kalles "En verden full av musikk". Claus Bang er i dag aktiv som frilans-instruktør og multimedia-prosjektleder.

Claus Bang foreleste, viste eksempler gjennom film og bilder. Han spilte piano og aktiviserte oss tilhørere med sang, spill og bevegelse.

Elever fra Lånke skole deltok også i en del musikalske aktiviteter, under Claus Bangs ledelse.

Claus Bang innledet med Nietzsches sitat: "Uten musikk, ville livet vært fullt av misforståelser." Sjøl er han vokst opp i Løkken, med havets rytme.

Claus Bang sier at musikk er av stor betydning for alle mennesker. Han stiller spørsmål om det finnes funksjonshemmede mennesker. Hans utgangspunkt at alle er mennesker, ingen er funksjonshemmet, men en kan være annerledes på et eller flere områder. Men de fleste er mer lik oss alle, enn de er ulik.

Claus Bang har blant annet jobbet med musikk i forhold til barn som ikke kan høre gjennom øret. Musikk kan oppleves gjennom det taktile og gjennom det å kjenne rytme.

Han har utviklet musikkpedagogiske program fra 2-3 årsalderen og oppover.

Claus Bang viser oss eksempler på musikkterapi-øker med barn som har cerebral parese.

Vi fikk blant annet se en liten jente, som ved taktil rytmisk påvirkning, begynte å lage lyder. Dette ble bevisst brukt til å produsere lyder og ord.

Talen er den mest rytmiske funksjon vi har. Alle barn kan lære å høre/kjenne og utvikle egen klangstemme.

Hos alle mennesker finnes en musikalitet i en eller annen form.

Musikkinteresse er universelt. Hva ville livet vært uten musikk, en sang og en dans?

Claus Bang viste hva hans multimediaserte musikkterapiprogrammer består i og hvordan dette kan anvendes.

Claus Bangs musikk-programmer består i:

- Musikkprogrammer i børnehage og førskole med døve og hørehemmede. Alder: 3-6 år.
- Musikkterapi i skoleområdet i grupper af døve og hørehemmede. Alder 7-12 år
- Musikalsk stemmebehandling, tale- og sangterapi med døve og hørehemmede. Alder: 3-16 år
- Individual- og gruppe-musikkterapi med svært multihandicappede. Alder: 3-16 år
- Individual- og gruppe-musikkterapi med døvblinde børn og unge. Alder: 3-20 år
- Bevægelses- og danseterapi, drama, instrumentalt/orkestralt arbejde. Alder: 3-17 år
- Musikkterapi med døve og multihandicappede: "Carl Orff / Nordoff-Robbins / Bang"
- Musikkterapi og mus. taleterapi med de nyeste, etniske instrumenter. Alder: 3-17 år
- Sammendrag af momenter fra alle programmer, samt afskedskoncert. Alder: 3-20 år

Deler eller hele programmet kan bestilles hos:

Claus Bang
Søndergade 61
DK-9480 Løkken
Danmark
Eller via mail: mail@clausbang.com

Presentasjoner av programmene finnes også på hans hjemmeside: www.clausbang.com
Samt på website: www.sonor.com

"Slik har vi det hos oss"

v. Siri Mjelde og Hilde Larsen

Siri Mjelde er utdannet førskolelærer og spesialpedagog. Hun jobber på Landås skole i Bergen, som spesialpedagog i en gruppe med 7 elever med store funksjonshemminger. Hun er kontaktlærer for 4 av elevene. Har utdanning i aktiv læring/Lilli Nilsen, alle tre trinn.

Hilde Larsen er assistent og har også tatt alle kursene i Aktiv læring hos Lilli Nilsen. Hun har tatt halvtårskurs i spesialpedagogikk og konsekvenspedagogikk.

Landås skole er en 1-7 skole, og er en av 8 – 10 skoler i Bergen med egne grupper for elever med særskilte behov. De søker opptak til skolen/gruppen via sin hjemmeskole. PPT tilråd og søknadene vurderes i et kommunalt inntaksteam. Foreldrene kan vurdere de ulike tilbud og sette fram ønske om skolested.

På Landås skole har de en sammensatt personalgruppe. Personlig egnethet vurderes høgt. Skole og SFO sees sammen, og assistenter kan derfor ansettes i 100 % stillinger.

Deres avdeling heter Oda, oppkalt etter den første eleven som gikk der. Avdelingen har fått delegert en del ansvar fra administrasjonen, og har en tidsressurs for å forvalte dette. Dette fordi det er de som jobber nært, som ser hva behovene er. Alle ansatte på Oda har samarbeidstid sammen 1 g/u.

Det individuelle elevsamarbeidet består i:

- utviklingssamtaler pr år, sammen foreldre.
- Ansvarsgruppemøter
- Kontaktbøker, som det daglig skrives i
- Ansatte på Oda deltar på legebesøk, hos ernæringsfysiolog eller der det er påkrevd
- Siri og Hilde viser oss bilder av romløsninger og innredning. Vi ser aktivitetsrom, musikkrom, sanserom og skrive/språkrom
- Vi får se en filmsnutt fra en vanlig skoledag.
- Overordnet mål for opplæringa er livskvalitet.
- Målsettinger og tiltak beskrives i individuelle planer.(IODP- individuell opplærings- og deltakelsesplan)
- I tillegg har hver elev sin uke- og dagsplan. Her beskrives hvem har ansvar for hvem, hva og hvor.

I tillegg til å tilhøre Oda, er elevene knyttet til jevnaldertrinnet sitt. Elevene er først og fremst tilhørende skolesamfunnet, men får hjelp /opplæring innen de rommene som er spesielt tilrettelagt ut fra deres behov.

Viktige elementer i inkludering:

- Ha felles møteplasser
- Undre seg, få hjelp til å forstå

- Se likheter, felles interesser, behov
- Se behov
- Lære hvordan å kommunisere med

På Oda kartlegger de hver elev ved hjelp av Funksjonsskjemaet til Lilli Nilsen. De jobber etter metoden Aktiv læring og anvender en del av Lilli Nilsens materiell. (Lille huset, støttebenk, hopsadrakt). De anvender hopsadrakten utover denne metoden, da den også brukes til bevegelses/stillingsendring, i tospann, til det å sitte i stol med hopsadrakt (frigjør hjelpers hender), til å sitte på golvet.

Siri og Hilde viser eksempler på aktiviteter og situasjoner som stimulerer til aktiv inkludering.

På gymsal:

- Ball-lek, dra hverandre på teppe, lek med fallskjerm/ligge sammen under.
- Utelek:
- De har en stor, trygg kjelke. De andre barna får ta ansvar og dra og renne sammen. De voksne må våge å holde noe avstand, slik at barna selv problemløser og finner ut av ting.

Fellesaktiviteter:

- Karneval, høgtider, høstsamling, idrettsdag, sommeravslutning.

Siri og Hildes innslag var et interessant innspill i erfaringsutveksling i forhold til ulike måter å organisere opplæringstilbudet på.

Visuell kommunikasjon

v. Hannah Leirfall

Hannah Leirfall er 3. års skolelev ved Ole Vig Videregående skole i Stjørdal, hvor hun blant annet tar studiespesialisering i kunsthøgskole og norsk. Hannah bruker My Tobi, som er en talemaskin.

Hannah presenterer kommunikasjonssystemet My Tobi. Systemet har gitt Hanna større mulighet til aktiv og selvstendig kommunikasjon.

Hannah har gitt ut flere bøker. Hun maler og lager bildekunst med sterke uttrykk. Vi får se eksempler på hvordan hun gjennomfører sin produksjon og prosess.

Hannah jobber abstrakt og nonfigurativt med ekspresjonistisk uttrykk med masse følelser. Hun viser også bilder preget av surrealisme, som er fantasifulle og/eller drømmende.

Hannah ønsker at den som ser, skal legge egen tolkning i bildene hun lager.

Vi fikk se en multimediapresentasjon bestående av Hannah mange sterke malerier, noen med egen tekst og/eller poesi samt musikk.

Presentasjonen ga oss en vakker opplevelse, ettertanke, refleksjon. Det var også brukt humor samt enkelte bisarre uttrykk. En var, spennende og vakker veksling som hentet fram et spenn av følelser hos oss som tok i mot.

Hannahs malerier og tekster er å finne på hennes blogg "Hannah sin verden".

<http://hannahsinverden.blogspot.com>

Hannahs blogg viser også hvordan hun maler bildene sine.

Hun har bl a. skrevet boka : "Mitt liv med cerebral Parese". Denne kan bestilles hos Hannah eller via hennes søster Sunniva Leirfall, Stjørdal.

Bruk av musikk i dagligdagse situasjoner

v. Turid Øren og Sissel Risberg

Turid Øren er hjelpepleier og er ansatt ved Stjørdal barne- og avlastningsenhet 2 d/u. Hun er også koordinator i et bofellesskap 3 d/u. Hun er aktiv med sang og musikk gjennom Stjørdal Teaterlag.

Sissel Risberg er vernepleier og har tidligere jobbet i bolig for personer med funksjonsnedsettelse. Hun jobber nå ved Stjørdal barne og avlastningsenhet.

Turid og Sissel bruker sang, musikk og lek i sitt daglige arbeid og de deler sine erfaringer med oss. De sier at en må ikke tenke for vanskelig. Bruk det du kan spontant. Det kan være til hjelp når rutiner og stell skal utføres, når noe blir tungt og vanskelig, ved tilløp til konflikter og mye mer. En liten trall kan løse opp spenninger i situasjonen.

En trøtt person kan bli oppkvikket av et muntert møte eller at det settes på musikk personen liker.

En tannpuss kan gå lettere om det synges, spøkes eller telles ei regle.

Turid forteller om en biltur på humpete veg, hvor ei ung dame ble redd. Ved å spontant starte å synge "Humpetitten...", gled stemningen over til spøk og moro og engstelsen forsvant.

Det er snakk om de små ting, spontanitet, glede og positiv vinkling.

I bofellesskapet, der Turid jobber, finnes det både gitar og orgel. Dette gir gode stunder med allsang, kos og hygge. Der finnes også "singstar", hvor musikk/video spilles og tilhørerne synger med, noe som er svært populært og moro.

Ellers brukes musikkvideoer og CD-er.

På Barne og avlastningsboligen har de et sanserom. Der kan det skapes gode stemninger, og musikk er gjerne en del av det. Der har de også klokkespill, liggetromme og havtromme. Det gir opplevelse gjennom flere kanaler/sanser.

Sissel og Turid framhever igjen at det er viktig å ikke være redd for å bruke seg selv i hverdagen. Det har gjerne positive ringvirkninger når en våger å slippe seg løs og ikke er så redd for å dumme seg ut. Ved å se personers interesse og initiativ, kan en også enkelt initiere ulike typer dramaleik. (busstur, eventyr, butikk osv)

Det er viktig å ha gode opplevelser sammen, om det bare er enkel TV-kos. Det å være samlet foran TV, med felles opplevelse og glede. Det er viktig å være aktiv som hjelper, gi følelse av det å være sammen.

Sissel og Turid ga oss en munter og inspirerende vitaminsprøyte gjennom sitt foredrag.

Vedlegg 3 Rapport fra Frosta kommune

Prosjektrapport fra Frosta

Skrevet av Tone Ulvik 14.mai 2009

Disse har deltatt i teamet:

Liz Mari Pettersen, Marit Nossun, Marianne F. Aatlo, Hilda Skogen og Tone Ulvik

SLUTTRAPPORT I PROSJEKTET

Prosjektet "Lokalt spes. ped. team for barnehagene på Frosta" er nå i slutfasen. Prosjektet har vart i litt over ett år med oppstart i mai 2008 og avsluttes i juni 2009. I oppstarten ble det en del endringer, men etter høsten 2008 ble det mer stabilitet i gruppa og i møtestrukturen. Som det står i delrapporten har det blitt avholdt ett møte med PPT, barnehagestyrerne og prosjektansvarlig, mens vi i prosjektgruppa har møttes jevnlig ca en gang i måneden.

I starten av prosjektet gjorde vi en SWOT-analyse. Etter hvert fikk vi ordnet et tillatelses-skjema der vi fikk samtykke fra foreldrene til å oppheve taushetsplikten innenfor prosjektgruppa. Vi gjorde dette da ett av målene våre var å få dele tanker, følelser og erfaringer innad i gruppa for de som jobbet med barn med spesielle behov. Vi ser i ettertid at vi har brukt lite tid på dette, ettersom vi har jobbet mest med å få organisert dette teamet og dets innhold.

Fra januar 2009 gikk to av medlemmene ut av prosjektgruppa, men vi tre som ble igjen valgte å drive prosjektet videre.

Etter vi starta med dette prosjektet har vi knyttet oss til et nettverk med Stjørdal kommune. Dette er et nettverk som både Frosta, Meråker og Stjørdal kommune er med i, og det har fokus på barn med multihandikap. Prosjektet heter "Gode hjelpere glade barn" og vi har vært representert der både i styringsgruppa, ved nettverksmøter og vi har deltatt på en kursrekke som startet våren 2008 og avsluttes høsten 2010. Fra mai 2009 er prosjektleder for prosjektet "Lokalt spes.ped.team" forespeilet ca 10% stilling som representant i styringsgruppa i prosjektet "Gode hjelpere – glade barn". Dette er eksterne lønnsmidler og stillingen lønnes ikke av Frosta kommune. Det er tydelig av vår lokale satsning har fått ringvirkninger.

Nå som prosjektet "Lokalt spes.ped.team" snart skal avsluttes ser vi at det på Frosta er et behov for å ha et slikt team. Det å få til et samarbeid på tvers av barnehagene ser vi er viktig og vi ønsker å trekke inn skolen mer. Gjennom teamet ønsker vi å få satt ting mer i system. Dette gjelder blant annet å få til en rutineperm som inneholder rutiner for I.O.P, I.P, søknader om ressurser, halvårsrapporter, årsrapporter, hvilke prosedyrer har vi når vi får barn med spesielle behov inn i barnhagen samt overgang fra barnehage til skole. Vi ser også at de voksne som jobber med barn med spesielle behov trenger å få "innputt" og forståelse for "sitt fag". Det å få svar på ting, spørre og undre seg sammen er svært viktig. Derfor ser vi et behov for et slikt team.

Det å få et "lokalt spes.ped.team" for barnehagene på Frosta ser vi er positivt – samtidig som det er viktig å følge med på det som skjer utenfor Frosta kommunes grenser, slik som nettverket sammen med Meråker og Stjørdal.

Våre ønsker er å få til et team der vi kan møtes ca 4 ganger i året, der 2 av dem er på tvers av barnehagene og de 2 andre møtene kan være sammen med skolen. (Jmf sammenheng og samarbeid barnehage – skole). Da mener vi å starte med de voksne som jobber med de elevene som starter i 1. Trinn høsten 2009, ettersom de har vært kjent i teamet under prosjektet. Det er også ønskelig at vi drar på kurs sammen.

Oppsummering:

Gjennom dette prosjektet har teamet møttes jevnlig der vi har gitt råd og veiledet hverandre både i gruppe og enkeltvis. Vi har bygd opp et spes.ped.nettverk samt at vi har opprettet kontakt med nabokommunen. Det har vært felles møter, felles kurs og vi har utvekslet erfaringer med andre som jobber med barn med nedsatt funksjonsevne. PPt har vært deltagende sammen med enkeltbarna – men vi har ikke kontaktet de gjennom teamet. Alt i alt har vi positive erfaringer ved å jobbe i et ”loaklt spes.ped. team” – og vi ser at det er et stort behov for dette på Frosta som et supplement til den tjenesten vi kjøper fra PPt. I fortsettelsen ser vi et klart behov for en koordinator innenfor spes.ped på barnehageområdet og at ressurser må avsette til dette.

”Lokalt spes.ped.team for barnehagene på Frosta” | 14.05.2009

Vedlegg 4. AKTIVITET I HBF NORD TRØNDELAG 2011

Vi i HBF Nord Trøndelag avdeling Stjørdal har blitt mer aktiv igjennom min lederperiode på fire år. Veldig mye aktivitet i forhold til barn og unge.

Vi startet med ridning på Stall Indergaard for vel fire år siden og det fortsetter enda. Vi har samlinger med foreldre, søsken og ungdommer på Stall Indergaard en gang i måneden. Dette betaler HBF for. Så har vi fått til ridning for hver enkelt flere kvelder i uka. Dette må de som bruker det tilbudet betale selv. For vi har ingen fysioterapeut som bistår i dette så vi må kalle aktiviteten for ridning. I den forbindelse så har vi nå et prosjekt om å få installert tak heis i ridehus.

Dette skal HBF Nord Trøndelag være med og del finansiere, men vi må ha mer penger. Dette koster ca rundt 60 000 for å få denne installasjonen på plass. Ca 15 000 i snekkerjobb og deretter innkjøp av heis rundt omkring 50 000. Og deretter kommer forsikring. Så her må vi søke sponsorer! Men denne jobben er i gang så fort vi har en leverandør og forholde oss til.

STALL Indergaard har vi et nært samarbeid med og de har gjort mye i forhold til tilgjengelighet, men tak heis er et prosjekt som ikke følger bruker, privat installasjon er derfor det eneste å foretrekke. Pga av stallen er privat eid ser vi nytte av å ha denne eid av organisasjon slik at våre barn og unge har mere tilgang til den. Dette prosjektet er svært ønskelig for det er flere som vil ri, men det begrenses pga løft. Henviser til vedlegg i forhold til sponsorsøknad. Denne SKAL ikke sendes ut før vi har ting på plass i forhold til leverandør og pris. Ber derfor om aktsomhet i forhold til å spre den ut.

Så har vi videre flere prosjekter:

Vi fikk i gang idrett uten grenser her i Stjørdal sammen med Idrettslaget Fram. Her er det aktiviteter en dag i uka. Dette prosjektet er ikke en del av HBF, men et samarbeid. Så derfor har Idrett uten grenser søkt egne midler, og et samarbeid med FRAM IL. Men vi ser at det er behov for flere muligheter innfor våre barn og unge i forhold til aktiviteter.

Så har vi et ny oppstarta EL innebandy lag! Dette er helt nytt, og vi jobber også der med et samarbeid med FRAM IL. Så her har ikke HBF noen direkte link i forhold til budsjett, men vi har sikkert behov for å være med å drifte dette. Mange av våre medlemmer er nå med.

Vi har også noen flere aktiviteter på gang. Vi i HBF Nord Trøndelag skal ha ei foreldrehelg! Her inviterer vi til ei helg med foreldre. Så vi tenker oss at foreldre har innlegg samt mulig noen politikere. Denne helga blir mer avklart på ny året. HBF Nord Trøndelag vi å ha regien på denne helga, men hvordan dette skal finansierens har vi enda ikke klart, men det vil bli et budsjett på dette også.

Vi har nå hatt et svært vellykket prosjekt med flere Glade barn og Gode hjelpere og overgang fra Barneskole til ungdomsskole Dette er nå prosjekter som også er i ferd med å avsluttes. Dette har vært gode gjennomførte prosjekter med mange flotte kurs!

Så når det gjelder økonomi. Hvis det skal komme penger til gode i HBF Nord Trøndelag er ikke ei krone tenkt å bli brukt til organisasjonsarbeid, men direkte opp i aktiviteter vi har.

Dette er aktiviteter som skal komme våre barn og unge til gode, og bidra til e fysiske aktiviteter som inkluderer. Vi har ikke godt nok tilrettelagte aktiviteter så vi HBF Nord Trøndelag Avd. Stjørdal har jobbet aktivt med å få på plass løsninger.

Vi hadde i år som de tidligere år en helgesamling! En vellykket helg med et historisk sus siden det var første gang vi gikk inni et spleiselag med Sør Trøndelag! 66 stykker på Oppdal! Herlig!

Det vil vi få til neste år også! Så ja vi har mange planer, nye prosjekter på gang!

Så hvis noen prosjektmidler blir tilbakeført til oss så kan vi garantere for at de vil bli brukt riktig i forhold til aktiviteter vi har, prosjekter vi driver med. HBF Nord Trøndelag har vært helt nødvendig å ha med i prosjektene Overgangen fra barneskole til ungdomsskolen, og Flere Glade barn gode Hjelpere siden vi er en foreldre organisasjon med fokus på våre barn og unge.

Og det fokuset skal vi ha med inn i framtida også!

Med Hilsen
Sunniva Marie Leirfall.